

WUJTER ADELHEID

UIT HET HOOGDUITSCH

naar

L. RODE

NIJMEGEN, P. J. MILBORN.

© 1861, P. J. Milborn, Nijmegen

ZUSTER ADELHEID.

Amelia A. Winger's House.

ZUSTER ADELHEID.

UIT HET HOOGDUITSCH

NAAR

L. RODE.

NIJMEGEN,
P. J. MILBORN.

Neerbosch. — Snelpersdrukkerij der Weesinrichting.

I.

Zooeven had de torenklok van de Thomaskerk negen uur geslagen. Nog vijftig minuten, en de trein zou mij wegvoeren, naar het verre Zuid-oosten heen, waar Kruis en Halve maan in wilden, bloedigen krijg met elkander worstelden, waar op de woeste slagvelden van Bulgarije duizenden menschenlevens vernietigd werden en nogmaals duizenden zonder verpleging, zonder hulp naar hun ondergang verlangden. Een hartverscheurende noodkreet had van de oevers van den Donau door het gansche christelijke Europa weerklonken.

Ook in mijn hart was deze noodkreet doorgedrongen, te meer daar ik in mijne jeugd op een wetenschappelijke reis naar het Oosten gindsche streken aan den beneden-Donau bezocht en land en volk op beide oevers van den stroom had leeren kennen. Indien ik tien jaar jonger geweest ware, zou ik bij het begin van den oorlog opgebroken zijn en mijne diensten aan het roode kruis aangeboden hebben. Zeker zou mijn moeder ook, al ware het niet met

blijdschap, dan toch zonder murmureeren haren eenigen zoon nogmaals hebben laten trekken; nu echter waren er nog vier zachte kinderarmen, die mij niet los wilden laten en vier lieve kinderoogen schenen mij te vragen: „Wilt gij ons ook verlaten, evenals Mama, die buiten op het kerkhof slaapt?” Hoe zou ik mij dus uit vrije beweging hebben kunnen losscheuren!”

Daar ontving ik op eens in het begin van November een schrijven van den minister met de vraag, of ik geneigd zou zijn, een spoortrein met goederen ter verpleging in de lazaretten naar het oorlogstooncel te vergezellen, daar de inrichtingen ter opname van de gewonden te bezoeken, en, zoo noodig ook met raad en daad bij te staan en mijne bevindingen te rapporteeren. Op mij was, zoo heette het ten slotte, daarom de keus gevallen, omdat ik, zooals men wist, die streken uit eigen aanschouwing kende. Voor het overige kon men mij slechts drie dagen bedenktijd gunnen; den 10^{den} November op zijn laatst moest de trein vertrekken. De lengte van mijn verlof zou ik zelf kunnen bepalen.

Dit bracht een verandering in de zaak. Kon ik twifelen over hetgeen mij te doen stond? Zonder mijn toedoen was de eervolle oproeping tot mij gekomen; het scheen mij derhalve mijn plicht te zijn, er gevolg aan te geven.

Of mij het afscheid van mijn beide lievelingen, Maria en Martha, zwaar viel? Ik deed alles om haar

te troosten en gerust te stellen, en beloofde zoo spoedig mogelijk terug te komen. Ook beloofde ik natuurlijk haar wat moois mede te brengen. „Wat dan, Papa? Wat dan?” — zoo klonk het telkens en telkens weder. Ik kon niet genoeg schoonheden opnoemen, en ze werden niet moede er naar te hooren en te vragen.

„Weet u, Papa,” zeide eindelijk de zevenjarige Marie met een gewichtig voorkomen, „weet U, wat U ons mede moet brengen?” —

„Nu?” vraagde ik nieuwsgierig.

Marie echter scheen plotseling verlegen te worden, ze antwoordde mij niet dadelijk, maar fluisterde haar zuster, die een jaar jonger was, iets in het oor. Deze klapte in beide handen en riep: „Och ja, Papa, breng ons eene Mama mede!”

„Eene Mama?” antwoordde ik ernstig. „Hoe komt ge aan zulk een vraag? Hebt ge dan geen Mama?”

„O ja,” antwoordde Martha een weinig bedremmeld, „maar ze is in den hemel, ze is een engel geworden; wij hebben haar toch niet bij ons, en Grootmama zegt — —”

Ik kon mij zoo ongeveer denken, wat Grootmama gezegd had. Onwillekeurig viel mijn blik op mijn moeder, die op haar gewone plaats aan het venster zat, nu echter haar breiwerk neergelegd en de handen gevouwen had, terwijl een diepe zucht aan haar borst ontsnapte. Zij had na den plotseligen dood mijner Valeska de leiding mijner huishouding en de

opvoeding mijner beide weezen op zich genomen, terwijl ik in de inspannende bezigheid van een hospitaaldokter troost en verstrooïing zocht. Drie jaren had ik zoo voortgeleefd. Ik zag, hoe de bijna zeventigjarige grijze haar laatste krachten aan haar kleindochtertjes wijdde; ik hoorde dikwijls genoeg hare toespelingen op de vreugde die ze smaken zoude, wanneer ik den kinderen eene nieuwe moeder gaf, en zij hunne verpleging en opvoeding in de handen van een lieve schoondochter zou kunnen leggen; mij zelf werd van meer dan eene zijde gelegenheid daartoe aangeboden; soms scheen het mij zelfs toe, dat mijn plaats in de maatschappij eischte die schrede te doen; — en toch — ik kon tot geen besluit komen! — Nog had ik geen vrouwelijk wezen ontmoet, dat ik van ganscher harte mijne kleinen zou toevertrouwd hebben, en liefde? — Liefde bij de veertig jaren, die op mijne schouders drukten? — Neen, dit hart was te oud, te hard geworden, — het was te laat! —

„Moeder, verlaat mij niet! Verlaat mijne kinderen niet!” — zeide ik dan in uren van twijfel en radeeloosheid. „Heb geduld met mij! Gun mij tijd en rust! Dring mij niet! Wie weet, hoe alles nog loopen zal!” —

Daar kwam de oproeping naar het oorlogstoeoneel. Ik vond* mijne moeder rustiger, dan ik gedacht had. Zij wist, dat ik mij reeds lang in stilte daarheen getrokken had gevoeld, en hoopte, dat de reis zelf en al de nieuwe indrukken, die mij wachtten, op

mijn gemoedstoestand een heilzame uitwerking zouden hebben.

„Hoe lang denkt ge weg te blijven, mijn zoon?” vraagde zij mij den laatsten avond, terwijl de kinderen nog eens op mijn schoot zaten en mij vast omstrengeld hielden.

„Ongeveer vier of vijf weken,” was mijn antwoord. „Tegen het kerstfeest denk ik zeker weer hier te zijn. Mijn bijzondere practijk heeft Dr. Seelhausen op zich genomen; zijn vrouw zal, wanneer u dit goedvindt, tusschenbeide naar de kinderen komen zien en trachten iets voor u te doen.”

„Keer gezond en vroolijk terug; dat is alles, wat ik begeer,” antwoordde zij, terwijl zij zich gereed maakte, de schreiende kinderen naar bed te brengen. Ik legde de laatste hand aan mijne voorbereidingen tot de reis; ik sloot mijn koffer, legde mijn pels klaar en toen het op de Thomaskerk negen uur sloeg, was ik gereed. Nog eens ging ik naar de bedjes mijner lievelingen, die rustig naast elkander sliepen, en kuste de laatste tranen, die nog aan hunne wimpers hingen, weg; nog eenmaal drukte ik de trouwe moeder aan mijn hart, en ijldte toen naar beneden naar het rijtuig, dat mij naar het station moest brengen.

Het was een echte noordduitsche novemberavond: donker, mistig en koud. Ondanks den warmen pels trilden mijne leden, hetgeen door de bedorven lucht, die zich in de coupé bevond, niet verminderd werd.

Ik was blijde toen ik te Dresden den sneltrein verlaten en mij in de wachtkamer verwarmen kon, waardoor de droevige wolken, die zich in mijn gemoed opgehoopt hadden, een weinig afdreven.

In de wachtkamer trof ik twee Johannierridders aan, den baron Von Kölzern en den heer Von Breitenbach, die op last van den koning en de koningin den trein vergezellen, en, als ik het zoo noemen mag, te Bucharest aan de vorstin van Rumenië moesten afleveren. De heeren waren mij niet vreemd, daar ik hen reeds in 1870 op de slagvelden van Metz en Sedan had leeren kennen en hun onvermoeiden ijver ten dienste der gewonden had gadeslagen.

„En nu, mijne waarde dokter en reisgezel,” zeide na de eerste begroetingen baron Von Kölzern, „sta mij toe, u aan de twaalf zusters van barmhartigheid en diaconessen voor te stellen, die zich aan de gewonden daarginds willen toewijden en op uwe aanvoering wachten. Kom mede!” — Hij nam mij onder den arm en voerde mij in de wachtkamer voor dames, waar ik mij inderdaad voor een aantal katholieke zusters van barmhartigheid en evangelische diaconessen, de oersten in het grijs, de laatsten in het zwart gekleed, geplaatst zag.

Met enkele uitzonderingen waren het frissche, jeugdige gezichten, die mij uit hunne sneeuw witte mutsen — de vormelooze hoeden lagen op de tafel — aanzagen, gezichten, waarop zich naast een zekere

spanning toch ook een inwendige vreugde afspiegelde, waarmede allen hun zware, gevaarvolle, maar tevens schoone en verheven roeping volgden.

Nadat de voorstelling afgeloopen was, wenkte baron Von Kölzern eene der diaconessen, terwijl hij mij zeide: „Waarde dokter, u ziet hier mijn pupil Adelheid Waldan; zij heeft vrijwillig dit kleed aange-trokken en niettegenstaande hare jeugd den wensch uitgesproken, naar het oorlogstooneel gezonden te worden — natuurlijk met mijn toestemming, die ik goedschiks niet onthouden kon. Wilt ge de goedheid hebben mijn pupil in uwe bijzondere bescherming te nemen?”

„Zeker, mijnheer,” antwoordde ik en reikte het blozende meisje, wier verrassende schoone trekken ik nu eerst duidelijk ontwaarde, de hand. „Wees gerust, zuster Adelheid,” zoo ging ik voort, „gij zult ook in het vreemde land niet verlaten worden.”

Zij zag mij eenigszins onderzoekend aan, legde hare hand in de mijne, en met de woorden: „God zal het u vergelden, dokter!” wendde zij zich opnieuw tot hare medezusters.

„Is dat jonge meisje een uwer verwanten?” vraagde ik den baron.

„Nu ja — in de verte! Hare overledene moeder en ik zijn broerskinderen. Zij trouwde tegen den wil der familie, geraakte vervolgens in nood en armoede; — doch — laat ik zwijgen! — Ik denk dat onze trein spoedig zal afgaan; het is één uur. —

Juist! — Daar gaat hij al! Voorwaarts dan maar in Gods naam!” —

Het was een nette salonwagen, die de directie te onzer beschikking gesteld had. De eene, grootste helft was voor de vrouwelijke reizigers bestemd, de andere kleinste voor ons heeren. Alles was zoo gemakkelijk mogelijk ingericht, voor alle behoeften was gezorgd, hetgeen ook noodig was, daar we zestig en meer uren in den wagen zouden moeten blijven, vóór we de hoofdstad van Rumenië konden bereiken.

Nauwelijks had de trein het station verlaten, of de heer Von Breitenbach draaide het licht omlaag en maakte zijn nachtleger gereed. Baron Kölzern volgde hem, en spoedig strekte ook ik mij op den divan uit, die voor mij overbleef. Mij in gedachte met mijn kinderen bezig houdende sliep ik in.

II.

Het ligt niet in mijn plan den geheelen overtocht uitvoerig te beschrijven. Ze was voorspoedig genoeg en toch te langzaam naar mijn zin. Ook boden de landstreken, die wij doortrokken, vooral bij den donkeren Novemberhemel weinig afwisseling. Te 8 uur des morgens waren wij in Breslau, des middags om 2 uur in Krakau, en nu ging het door de wijde Gallicische vlakte, nu en dan door een armoedig dorp afgebroken, wier onzindelijke bewoners den voorbijsnellenden trein als een spooksel aanstaarden. Middernacht was het toen wij te Lemberg aankwamen en een uur rust kregen. En verder zuidwaarts voerde ons de locomotief, over de Dnjester en de Pruth heen, de groene bergen van de Buchwina voorbij en reeds lang was de zon weder onder, toen wij het station van Roman binnenstoomden.

Tot nu toe hadden wij onze reis zonder stoornis, zonder lang oponthoud kunnen voorzetten, nu werd ons halt geboden.

Aan het station te Roman zagen wij de eerste

Russische troepen. Het was een garde-regiment, dat, juist uit St. Petersburg aangekomen, onmiddellijk naar het oorlogstoneel vertrekken moest. De trompetten schalden, de trommen roffelden, met een luid hoerah trokken de krachtige mannen ons voorbij en nog lang, nadat zij het station verlaten hadden, klonk hun eigenaardig eentonig gezang door de stille avondlucht.

In Roman hoorden wij ook het laatste nieuws van den oorlog. Nog altijd lagen de Russische en Rumeensche legers om Plewna. Enkele aanvallen op eenige verschansingen waren door Osman Pacha teruggeslagen geworden. Om die reden hield men de stad nu van alle zijden ingesloten; aan ontkomen van den rondom ingesloten leeuw viel nu niet meer te denken. Men verwachtte elken dag de capitulatie. Daarbij hoorde men tevens van de grenzenlooze ellende, die voornamelijk in het leger der Russen heette te heerschen. Op half verrot stroo, in den nederstroomenden regen, moesten de arme gewonden liggen, vóór ze in een der overvolle lazarettten konden opgenomen worden. Daarbij was er gebrek aan linnen voor verbanden, aan dokters, aan ziekenverplegers, zelfs aan middelen ter voeding en versterking. —

O, hoe brandde mij de grond onder de voeten! Hoe gaarne had ik vleugels gehad, om maar dadelijk, dadelijk ter bestemder plaatse te zijn! De zusters alle deelden in mijne wenschen, en het was aandoenlijk te hooren, wanneer ze, hare godsdienstige gevoelens

vergetend, elkander beloofden met al hare krachten en met onwrikbare trouw de ongelukkigen te zullen bijstaan, die men aan hare liefde en zorg zou toevertrouwen.

Ten langen laatste sloeg het uur van vertrek. Door tusschenkomst der Rumeensehe regeering werd ons elke gunst toegestaan, die bij de menigvuldige troepentransporten slechts mogelijk was, en zoo kwamen wij dan ongeveer tachtig uur, nadat wij Dresden verlaten hadden, te Bucharest aan. Hoe goed deed ons hier de hartelijke ontvangst, die wij zoowel van de zijde der regeering, als en in het bijzonder van de Duitsehe kolonie ondervonden; met welk een ijver scheen men het ons te willen doen vergeten, dat wij ongeveer 300 mijlen van onze Duitsehe haardsteden verwijderd waren! Ik had zelfs het geluk, enkele familiën, die ik vóór 15 jaar had leeren kennen, weder te vinden en onze kennis te vernieuwen. Hoe veel was er sedert dien tijd veranderd, verbeterd, verfraaid! Hoe veel was er te vragen, te antwoorden, te vertellen! — Doch de tijd drong, de plicht riep.

Daags na onze aankomst ontving ons de vorstin Elizabeth, en zij was er op gesteld ons allen en voornamelijk de pleegzusters, zelf de plaats aan te wijzen, waar wij werkzaam moesten zijn. Eenigen bleven in de hospitalen van Bucharest, anderen werden naar Braila, nog anderen naar Galatz gezonden. Ik ontving den last, het eerst het lazaret te Giurgewo, dat in zeer verwaarloosden toestand verkeerden moest, in

orde te brengen, waarna ik mij over Simnitsa naar Sistowa en Plewna zou begeven. Twee zusters zouden mij naar Giurgewo vergezellen. In gevolge de afspraak met den baron Von Kôlzern vraagde ik zuster Adelheid, of ze mij wilde vergezellen. Een vriendelijk ja was het antwoord, en nadat zij verzocht had een andere zuster, met wie zij onderweg vriendschap gesloten had, als gezellin mede te mogen nemen, gingen we spoedig op weg, echter niet eerder dan nadat wij een soort van geleidebrief van prins Gortschakoff verzocht en gekregen hadden.

„Gij zult veel geduld met mij moeten hebben, dokter,” zeide zuster Adelheid onderweg in den waggon tot mij, „ik versta nog zeer weinig van de kunst om te verplegen, maar met Gods hulp en en onder uwe leiding hoop ik toch mijn plaats te zullen kunnen vervullen.”

„Ik twijfel er niet aan, zuster Adelheid,” hernam ik, „al geloof ik ook niet, dat gij u de bezwaren, de inspanning en gevaren, die gij te wachten hebt, duidelijk voor den geest hebt gesteld. Niet ieder is in staat, den aanblik van het afgrijselijke — en daaraan zal het niet ontbroken — op den duur te verdragen, en bij uwe jeugd.” —

„Jeugd?” — zoo viel ze mij weemoedig lachend in de rede. „Jeugd? De jaren zijn het niet alleen, die ons oud maken.”

„Ge hebt gelijk. Bittere ervaringen, die het leven medebrengt, kunnen ons voor den tijd inwendig tot

rijpheid voeren. En gij hebt, naar ik gelooven moet, reeds veel verdriet ondervonden, is het niet, zuster Adelheid?"

„Ik ben een wees,” antwoordde zij eenvoudig, terwijl tranen in hare oogen opwelden.

„Ook ik ben in zekeren zin een wees, het liefste, wat ik tot nu toe op aarde bezat, ligt sedert jaren in het graf.”

„Gij staat alleen in de wereld?” —

„O neen, twee lieve kinderen heeft God mij gelaten. Zie, hier zijn ze!” — sprak ik, haar de photographieën mijner meisjes toonende.

„Lieve kinderen!” — fluisterde zij, — „maar zij hebben toch een vader, die hen liefheeft; — ik — ik heb niemand op de wereld, — niemand.” —

„Uw voogd?”

„Hij heeft geen hart voor mij — op zijn hoogst misschien medelijden! Zijne familie, die zich op haar adel verheft, kent mij niet en wil mij niet kennen, en ik ken ze ook niet!” De laatste woorden sprak ze niet zonder een zweem van bitterheid uit.

„Dus hebben de zware slagen van het lot, die uw jong leven getroffen hebben, u doen besluiten het diaconessenkleed aan te trekken?”

„Ik ben geen diacones van beroep,” antwoordde zij na eenige oogenblikken. „De berichten van de ontzettende ellende, die de oorlog na zich sleept, de schilderingen van den hulpeloozen toestand, waarin de arme gewonden zich bevinden, daarbij de oproeping

aan de alleenstaande vrouwen en jonge meisjes, om zich aan den dienst der barmhartigheid te wijden, en ten slotte ook, ik wil het niet ontkennen, de onverdragelijke verhouding, waarin ik mij bevond, — dat alles heeft mij bewogen, mij aan te melden. Men maakte eerst bezwaren, men meende, ik was nog te jong, hoewel ik toch reeds mijn twintigste jaar verre achter mij heb; toen ik echter niet naliet met aan te houden, misschien ook wel omdat er niet al te veel kwamen om zich aan te melden, werd ik aangenomen. Ik genoot eenige weken onder-richt in het verplegen van zieken, en zie — nu ben ik hier, in het vertrouwen op Dien, die gezegd heeft: „Mijne kracht wordt in zwakheid volbracht!” —

Verbaasd zag ik het jonge meisje aan, dat bij alle bescheidenheid toch met zulk een beslistheid sprak. Haar geheele voorkomen had iets zeer aantrekkelijks; haar donkerblauwe oogen straalden met een eigenaardigen glans, terwijl in het vuur van het gesprek zich op hare wangen dat donker rood weder liet zien, dat mij reeds in Dresden in 't oog was gevallen. Hare slanke gestalte was van middelbare grootte.

Ik was in verlegenheid ten opzichte van hetgeen ik op haar verhaal zou antwoorden. Haar iets vloeiends te zeggen om haar genomen besluit wilde ik niet. Het fluitje van de locomotief onthief mij van het geven van een antwoord; wij waren aan ons doel. Voor ons lag Giurgewo, de havenstad van Bucharrest, die ongeveer 20,000 inwoners telt, daarachter stroomde de ge-

weldige Donau; ginds aan den tegenovergestelden oever verschenen de daken en minaretten van Roestschoek, en hier en daar zag men eenige witte wolkjes, die van tijd tot tijd aan gene zijde opstegen en men hoorde den donder, die tot ons doordrong, — dat was de oorlog. Ja, wij waren aan ons doel!

Giurgewo is een kleine, leelijke stad. Het middelpunt vormt het groote marktplein met zijn hoogen vuurtoren, die zeer veel op een minaret gelijkt. Van de markt uit verspreiden de straten zich straalsgewijs, die, hoewel van een slecht plaveisel voorzien, toch breed genoeg zijn, om het verkeer geen hindernis in den weg te leggen. Men vindt er eenige nette, goed ingerichte huizen met vriendelijke tuinen; de stad ziet er over het geheel welvarend uit. Wel is waar had de helft van de bevolking bij het uitbreken van den oorlog, toen van uit Roestschoek de eerste granaten in de stad vielen en men zelfs voor een landing der Baschiboocks vreesde, de stad verlaten; daardoor ontbrak het den soldaten, die in groot aantal hier ingekwartierd waren, niet aan ruimte en ook aan plaatsen tot verpleging der gewonden was geen gebrek. Een groot gebouw in het noordelijk gedeelte der stad, dicht bij het station, waarop de vlag van het roode kruis geheschen was, gaf al dadelijk zijn bestemming te kennen. Daarheen richtten ik met mijne beide gezellinnen onze schreden.

Geen vriendelijke ontvangst viel ons bij het binnentreden van het huis ten deel. Een Russisch ser-

geant, wiens opgeblazen gezicht maar al te duidelijk liet zien, door wat soort van hartstocht de man bezeten was, riep ons met heesche stem een halt! toe, daarbij niet nalatende de punt van zijn degen op ons te richten. Natuurlijk had ik geen lust mij door zulk een terugstootend personage den weg te laten versperren, daar ik het recht had voorwaarts te gaan. Mijn weinige kennis van de Russische taal te hulp roepende, beet ik hem toe, terwijl ik hem juist niet zacht op zijde schoof: „Niets daarvan! Mij laat men door! Kunt gij lezen, zoo lees!” — en daarbij hield ik hem het bevel van Prins Gortschakoff onder den neus, waarbij alle lazaretten voor mij moesten openstaan en alle beambten verplicht waren mij met voorkomendheid te behandelen.

Dat hielp. Ik kon binnengaan en het werk aanvangen.

III.

Het lazaret te Giurgewo was toch niet in die mate verwaarloosd, als ik gevreesd had. Er was geen gebrek aan matrassen, aan dekens, aan linnen, aan chirurgische instrumenten, ook niet aan dokters, wanneer men Russische studenten in de medicijnen, die lachend, pratend en cigarettens rookend, van kamer tot kamer wandelden, zoo noemen wil, des te meer echter aan frissche lucht en reinheid. Het groote ruime schoollokaal (het huis was namelijk een school), waarin de gewonden — enkel Russen — onder dak gebracht waren, zoowel als de bedden zelf liepen over van vuil, groote plassen geronnen bloed, van operaties afkomstig, bedekten den vloer. Gelukkig wisten spoedig de beide zusters Adelheid en Johanna, door een dozijn hospitaalsoldaten ondersteund, hier orde te scheppen. Nu waaide een frissche verkwikkende lucht, die nog volstrekt niet aan den naderenden winter denken deed, door de geopende vensters binnen. De arme gewonden, dien ik sedert acht dagen het eerste nieuwe verband gaf, slaakten

een zucht van verlichting en volgden evenals de jonge studenten in de medicijnen de zusters met hunne blikken, die druk bezig en toch onhoorbaar heen en weer liepen en hunne wenschen zoo te zeggen in de oogen lazen. Het moest buitendien voorloopig toch bij een oogen- en gebarentaal blijven, daar goen der beide zusters Russisch verstond.

Zoo verliepen eenige dagen, en reeds dacht ik er aan, naar Simnitza op te breken, toen er iets plaatsgreep, dat mij nog voor korten tijd tot blijven dwong.

Het gerucht had zich namelijk verspreid, dat men in Giurgewo zeer op zijn hoede was: het scheen, alsof men zich in Roestschoek voorbereidde om de stad te beschieten, om zoo mogelijk onder de bedekking van het geschut een overval en plundering te beproeven. Zoo iets had men reeds van den aanvang af gevreesd; daar er echter tot nu toe niets ernstigs had plaats gehad, zoo had zich een zekere zorgeloosheid van de gemoederen meester gemaakt. Vele inwoners, die naar Bucharest, of in de wijngaarden buiten de stad gevlucht waren, waren teruggekeerd, en zoo men niet van de overzijde nu en dan den donder van het geschut vernomen had, zou men hebben kunnen meenen, dat de vrede reeds gesloten was.

Nu, terwijl bovengemeld gerucht zich in de stad verspreidde, veranderde de zorgeloosheid in plotselingen schrik. Wat vluchten kon, vluchtte: geheele rijen huizen stonden leeg. Op de straten zag

men bijna alleen soldaten, die de batterijen betrokken en alles ter verdediging voorbereidden.

Om te zien wat er plaatsgreep, besteeg ik den vuurtoren op het marktplein. Boven op de borstwering vond ik reeds den Primar (Burgemeester), den commandeerenden overste en den Duitsehen consul, die met hetzelfde doel 150 trappen beklommen hadden. — Juist! Door den verrekiiker was duidelijk te zien, hoe aan den anderen oever in de batterijen, die door de Turken opgesteld waren, de grootste bedrijvigheid heerschte. Het was duidelijk, dat de kanonnen geladen werden, en nu schoot uit een daarvan een lange lichtstraal, gevolgd door een doffen donderslag, en dadelijk daarop hoorden wij bijna loodrecht voor onze voeten een vreeselijk kraken, waardoor de toren, waarop wij stonden dreunde. Geen twijfel, de granaat had haar werk gedaan. En nu volgden op de eerste zonder ophouden nog vele andere, ja, het scheen, alsof onze toren het mikpunt was, alsof de vijand ons gezien had en ons met geweld van onzen observatie-post verdrijven wilde. Huilend vlogen de projectielen ons op geringen afstand voorbij.

Wat bleef ons over, dan ons terug te trekken. Mijn plicht riep mij buitendien naar het lazaret; het zou toch mogelijk kunnen zijn, dat de Turksche barbaren hun geschut juist op de vlag van het roode kruis richtten. Men kon niet zonder gevaar de straten passeeren, die gedeeltelijk met het puin van verwoeste

huizen bedekt waren. Elk oogenblik kon één van die reusachtige projectielen uit elkander spatten. — Ik stelde mij zelf in Gods hand en schreed voorwaarts.

Gelukkig kom ik tot in de nabijheid van het lazaret, daar valt plotseling voor mijne oogen, die bijna verblind werden, een granaat in het dak, ik hoor een ontzettende ontploffing en door dien knal heen een hartverscheurend gegil, terwijl dadelijk daarop uit de bovenkamers een dikke rookwolk opstijgt. Nauwelijks mijn zinnen machtig, stort ik het huis binnen. Lichtgewonden komen mij in de gang tegen. Ik doorvlieg de benedenvertrekken, tot hier is de verwoesting niet doorgedrongen. Zuster Johanna vervult bedaard haar gewone plichten. Ik snel de trap op. Soldaten zijn met blussen en het opruimen van een vernielden muur bezig. Van onder de puinhoopen dringt een zacht gesteun tot mijn oor door. Een gedachte vaart vol ontzetting door mijn hoofd. Ik vraag naar zuster Adelheid. Niemand heeft haar gezien. Ik pak mede aan, om hen, die onder het puin bedolven liggen, te voorschijn te halen; ze is er niet bij. Ik zend allen naar de benedenverdieping, die betrekkelijk veilig is, en ijf verder. Ik roep haar naam: — geen antwoord! — De rook dreigt mij den weg te versperren, ik bekreun er mij niet om. Reeds ben ik aan het einde van het lange gebouw: nog eenmaal roep ik, en nu, hoor ik een zwak antwoord. Ik volg het geluid, dat uit de zaal, waar de zwaargewonden lagen, scheen voort te komen. Snel open ik de deur; een dikke

rook komt mij te gemoet en door den rook zie ik zuster Adelheid, bezig, een emmer vol water over een gloeiende massa uit te gieten. Het angstig gesteun der zieken begeleidde dit gevaarlijke werk. Het was duidelijk, een stuk van de granaat had zijn weg hierheen gevonden en een aantal, eerst kort geleden ontvangen matrassen, die hier in een hoek van de zaal lagen tot zo noodig zouden zijn, in brand gestoken. Indien het niet gelukt was, den snel om zich grijpenden gloed uit te blusschen, zou hij zich onfeilbaar ook aan de andere bedden medege-deeld hebben, en de arme gewonden zouden de prooi van een afgrijselijken dood geworden zijn. Zuster Adelheid had hen daarvoor bewaard.

„Dapper meisje,” zeide ik tot haar, terwijl ik de laatste vonken doofde en uittrapte, — „hebt ge dan geheel niet aan u zelf en uwe eigene veiligheid gedacht?” —

„Neen,” antwoordde zij, — „ik dacht slechts aan hen, die niet vluchten kunnen. Mijn leven is niet meer waard dan het hunne. Het was mijn plicht te blijven, waar zij bleven.” —

„God lof!” — hernam ik, — „het gevaar is wel voor het oogenblik voorbij, maar er mag niets verzuimd worden! — Vreest niets!” — met deze in de Russische taal gesproken woorden keerde ik mij tot de gewonden, — „vreest niets! Gij zult allen geborgen worden! Ziet, daar komt hulp!” — En reeds traden de ziekendragers, die mij gevolgd waren

naderbij, en in minder dan tien minuten was de zaal ontruimd. Allen waren naar beneden gebracht. De dreigende brand was gebluscht.

Zuster Adelheid wilde niet dan het laatst de zaal verlaten. Toen zij echter met mij door de deur naar buiten ging, dreigden haar hare krachten te verlaten. Zij wankelde, — doch slechts een oogenblik; — snel herstelde zij zich en ging zonder mijn ondersteuning naar beneden.

Intusschen had ook het Russisch geschut, dat bij het station en verder langs den oever opgesteld was, zijn afschuwelijke muziek aangeheven; een ondoorzichtige, witte nevel lag over de stad uitgespreid, en van tijd tot tijd verkondigde een luid geknetter en gekraak, welken weg de vijandelijke kogels genomen hadden. Ons lazaret bleef tot ons geluk gespaard.

Eerst tegen den avond verstomde de donder van de kanonnen. Het bleek nu, dat de stad minder geleden had, dan wij eerst vermoedden, al stond ook menigcen weeklagend voor het graf zijner bezittingen. — Brand was er nergens ontstaan, daarentegen zag men, toen de wind den kruitdamp voortdreef, uit het verwijderde Roestschoek geweldige rookzuilen opstijgen; ja, een ontploffing, die op de laatste schoten van onze zijde volgde en een vuurgloed, die in hetzelfde oogenblik daarna opsteeg, bewezen duidelijk, dat onze schutters die aan de overzijde, wat het richten aangaat, overtroffen.

Daags na het bombardement ontving ik de eerste

brieven van huis. Alles was wel. Maria en Martha hadden al haar schrijfkunst te hulp geroepen, om Papa te melden hoe het haar ging en hem te verzoeken, toch zoo spoedig als mogelijk was terug te komen. Ik liet niet na zuster Adelheid met beide zendbrieven bekend te maken. Van den aanvang af had ze de grootste belangstelling voor mijne lievelingen aan den dag gelegd en was zij tevens de eenige geweest, met wie ik over ons dierbaar Saksisch vaderland spreken kon. Zuster Johanna kwam uit Oost-Pruisen.

Terwijl wij nog spraken, verscheen plotseling de officier van de wacht en meldde, dat de Turksche troepen het Donau-eiland, dat vóór de stad lag, bezet hadden, en tevens dat des nachts getracht zou worden hen vandaar te verdrijven. Te gelijker tijd vraagde hij mij, of ik bereid was, de expeditie mede te maken, ten einde oogenblikkelijk de gewonden te kunnen bijstaan; twee der aanwezige studenten zouden mij vergezellen.

Het sprak van zelf, dat ik toestemde, terwijl ik zuster Adelheid opdroeg, alles tot de opname van nieuwe patiënten in gereedheid te brengen.

De nacht brak aan, een donkere nacht, zonder maneschild, die door den grauwen nevel, welke uit de rivier opsteeg, nog donkerder werd. Een zachte wind stak op; de golven bruisten en braken klotsend tegen den oever. Zonder geluid stegen wij in de schuiten, even stil stieten wij af. Niemand waagde het een

woord te spreken; de soldaten hielden de geweren gereed. Na een kwartieruur varens doken de wilgen waarmede het eiland voor een groot gedeelte begroeid was, voor ons uit de duisternis op. Terwijl wij ons op korten afstand hielden, voer een boot ter bespieding vooruit. Het was bijna wonderbaar, dat men ons nog niet gehoord had, want dicht vóór ons zagen wij de vijandelijke vuren branden, zagen wij, dat donkere gestalten zich er omheen bewogen.

Niet lang behoefden wij te wachten, een schot, het afgesproken teeken, dreunde door de lucht; in een ommezien landden de schuiten, en met luid geschreeuw stortten de Russen op de niets kwaads duchtende Turken. Het geheele gevecht duurde niet lang. Slechts weinig schoten werden gewisseld, stiller verrichtte de bajonet haar afschuwelijk werk. De weinige schoten waren echter in Roestschoek gehoord, en weldra spuwden de strandbatterijen hunne vurige raketten uit, die het tooneel van den nachtelijken strijd afschrikwekkend verlichtten; daar tusschondoor floten de granaten door de toppen der wilgen. Maar ook de onzen zwegen niet, en zoo trokken van beide zijden de kanonnen over onze hoofden heen vurige bogen door den nachtelijken hemel.

Ik zelf kreeg weinig te doen. Er waren slechts weinig gewonden; geen pardon werd er gegeven. Het was ontzettend de lijken aan te zien; men zag het aan de vertrokken gezichten, met welk een beestachtige woede er gevochten was; zelfs de tanden waren

door den verbitterden vijand gebruikt. In ieder geval was het doel der nachtelijke expeditie bereikt; de stad was voor overrompeling voorloopig gevrijwaard. Een compagnie infanterie moest voortaan op het eiland de wacht houden.

Met blijdschap begroette ik zuster Adelheid, toen ik tegen den morgen in het lazaret terugkeerde.

„Waart ge niet bezorgd over mij?” vroegde ik haar.

„Grootelijks!” — antwoordde zij. „Dat wil zeggen,” voegde zij er ter verduidelijking bij, „ik dacht minder aan u, dan aan uwe kinderen, die zoo licht ook hunnen vader hadden kunnen verliezen.”

Daaraan dacht ik zelf nu ook. „Aan hoe vele kinderen,” hernam ik, „zal deze ongelukkige oorlog den vader ontrooven! — Maar wie denkt dadelijk aan het einde! Het was toch niet de eerste keer, dat ik in het vijandelijk vuur was. Bij Metz vlogen de granaten veel dichter dan hier!” —

Ons gesprek werd afgebroken door een bode, die mij een brief bracht, welke van het vorstelijk wapen van Rumenië voorzien was. De brief was op last van vorstin Elizabeth geschreven; zij bevond zich te Simnitza, waar zij, al was het ook slechts voor één dag, bij haar gemaal dacht te blijven. Ik werd verzocht te komen, daar het lazaret te Sistowa meer behoefte aan mijn hulp had, dan dat te Giurgewo. Eene der zusters moest ik medebrengen; er was wel is waar geen gebrek aan mannelijke en vrouwelijke verplegers, echter wel aan leiding en orde.

„Wilt ge mede naar Sistowa, zuster Adelheid?“
vraagde ik, haar het schrijven overreikend.

„Zeker, zeker,“ antwoordde zij, na lezing, —
„wanneer gij meent, dat ik daar van grooter nut
kan zijn, dan hier, waar zuster Johanna inderdaad
alleen zeer goed kan klaar komen. Wanneer ver-
trekken we?“

„Morgen in de vroege!“ was mijn antwoord.

„Ik zal zorgen gereed te zijn!“

Het gemakkelijkst zou het geweest zijn, zoo ik den
hulpspoorweg genomen had, die van Frateschti, een
station vóór Giurgewo naar Simnitsa aangelegd was.
Niemand echter kon mij zeggen, wanneer er een
trein vertrekken zou: dat hing van de aankomst van
troepen, munitie of proviand af, en dan bleef het
altijd nog twijfelachtig, of men mij zou kunnen
medenemen. Om alle bezwaren en hindernissen te
ontduiken, besloot ik maar een rijtuig te huren.
Na lang zoeken vond ik een Zevenbergschen Rume-
niër, Nicolai geheeten, die tegen hooge betaling
zich bereid verklaarde, mij en zuster Adelheid in
vier of vijf uur direct naar Simnitsa te brengen.

Ik vraagde, of hij den weg goed kende.

„Dat zal waar wezen, mijnheer,“ zeide hij, „er
is slechts één weg en zoolang wij de zon in den rug
hebben, kunnen wij niet den besten wil van de wereld
niet dwalen.“

IV.

Tot nu toe was het weer steeds gunstig geweest. Terwijl te huis, zooals mijne moeder schreef, zonder ophouden de regen, dikwijls met sneeuw vermengd, tegen de vensterruiten kletterde, en allen in het hoekje van den haard kropen, was in de plaatsen waar het bloed bij stroomen vloede, de hemel steeds helder en blauw, de boomen droegen nog hun groen loof, en gaarne rustte de blik op de weelderig groene weiden, die zich in onafzienbare rijen langs de oevers van den Donau uitstrekten. Maar het scheen alsof de regen slechts op het uur van ons vertrek van Giurgewo gewacht had.

Nauwelijks hadden wij de laatste huizen en wijngaarden achter ons, of het begon eerst zacht, nauwelijks merkbaar, vervolgens hoe langer hoe sterker en geweldiger te regenen, hetgeen voor ons te meer onaangenaam was, daar wij wolken, die steeds donkerder uit het westen opstegen, juist te gemoet rezen. Dikwijls scheen het alsof de wolken op ons nederdaalden, en daar de wind steeds heviger blies en ons stroomen

van water in het aangezicht dreef, zoo was onze toestand zoo onbehagelijk als hij maar zijn kon. Ik rekende het oogenblik niet ver meer verwijderd, dat eerst onze dekens, vervolgens onze regemantels en ten laatste ook onze kleederen geheel doorweekt zouden zijn. Gaarne zou ik naar een onderkomen rondgezien hebben, er was echter door deze met water en waterdamp meer dan verzadigde atmosfeer heen niets te bespeuren en bovendien beweerde de koetsier, dat het nog wel een vol uur zou kunnen duren, voor wij een dorp bereikten, en zelfs, wanneer de weg niet beter werd, zou het gemakkelijk twee of drie uur worden, en het zou het best zijn, dat wij in de gegeven omstandigheden dit laatste voor het waarschijnlijkste hielden.

En inderdaad, de straatweg waarover ons rijtuig voortsukkelde, gaf weinig vertroostends te zien. Er waren onpeilbare gaten in, sporen, zoo diep uitgeleden, dat de wielen tot aan de as er inzonken, zoodat de beide arme knollen slechts met de grootste moeite het lichte, open rijtuigje weder in gang krijgen konden. Gedurende maanden was het eene regiment na het andere hier langs getrokken en de hoeven der paarden en de wielen der kanonnen hadden het hunne gedaan, om den weg onbruikbaar te maken.

Zuster Adelheid trok over haar kap nog een donkeren wollen doek heen, zoodat haar gezicht bijna

geheel verborgen was; slechts hare groote donkerblauwe oogen zagen er doorheen. Meermalen beproefde ik een gesprek aan te knooien, maar de regen, die ons beiden in het gezicht sloeg, legde telkens gebiedend het zwijgen op. Zoo reden wij dan sprakeloos door deze troosteloze eenzaamheid henen, terwijl elk zich met zijne eigene gedachten bezig hield en wel beiden met de vraag, wanneer deze natte rit dan toch wel een einde zou hebben. Het eentonig geruisch van den nedervallenden regen had iets slaapverwekkends; meer dan eenmaal sloten zich mijne oogen en ik voelde, dat ook mijn reisgezellin door den slaap was overvallen, haar hoofd hing voorover, haar lichaam leunde zacht tegen het mijne.

Zoo waren er waarschijnlijk twee of drie kwartier verloop, toen ik door een hevigen schok van den wagen en een luid geplas uit mijne lichte sluimering, waaraan ik mij tegen mijn wil had overgegeven, werd gewekt, zuster Adelheid werd wakker met een een zachten gil.

„Nicolai!” — riep ik den koetsier toe, „waar zijn we? Wat is dat?” —

„Och, mijnheer,” antwoordde hij slapend en talmend, „ik vrees, dat wij van den rechten weg zijn afgedwaald.”

„Halt! halt!” — riep ik nog luider, opspringend en de teugels grijpend. „Mensch, wilt ge ons in den Donau rijden! Tot mijn ontzetting zag ik, dat we midden in het water* stilhielden, — vóór ons —

achter ons — rechts — links — overal een groote watervlakte!

„De Donau, mijnheer! onmogelijk! Dat is hier niets anders dan een overstromd weiland. Volgens mijne berekening moeten we dicht bij Piatra zijn, waar de spoorweg, den straatweg snijdt.”

„Volgens uwe berekening? — Ongelukkige! Hoort ge dan dat geweldig ruischen aan uw linkerhand niet! Dat is niets anders dan de Donau, of ten minste een arm van den Donau.”

„Mijn hemel, omdat de weg zoo ontzettend slecht was, heb ik den armen dieren wat verlichting willen geven, door hen langs den kant op den rand der weide te laten loopen.” —

„En toen,” zoo viel ik hem in de rede, „ben je gaan slapen en hebt niet gemerkt, dat de paarden in plaats van rechts te houden de straat naar de linkerkant overstaken! Een geluk, dat die oude wilgentronk — daar ligt hij nog! — ons zoo onzacht wekte, anders lagen we nu midden in den stroom. — „Wees niet bezorgd, zuster Adelheid!” voegde ik, mij tot het jonge meisje wendend, er nog aan toe. „Met Gods hulp zullen we spoedig weer op den rechten weg zijn. — Hoe laat is het wel? Elf uur! — en om twaalf dachten we te Simnitza te zijn; — reeds langer dan drie uur zijn we onderweg en hebben misschien nog nauwelijks de helik achter den rug! — Nicolai, ongeluksvogel! Is er hier in de nabijheid niet één van die oude grenshuizen, die nu, zooals ik

hoor, weer door de wachten, die den oever bewaken, gebruikt worden? Wij zullen daar zeker wel medelijdende soldatenzielen vinden en misschien ook een vuur, om ons te warmen, te drogen en een glas thee te bereiden. — Voorwaarts, Nicolai! Beproof het! Ik blijf bij de paarden. Misschien hebben wij bij al ons ongeluk ten minste het geluk, menschen te vinden!"

„Dat is niet altijd een geluk," bromde Nicolai — „ik wil echter beproeven, hoe ver ik kom, ik zal echter zoo voorzichtig zijn mijn buks mede te nemen. Men kan niet weten, mogelijk brengen de Turken juist in zulk weer wel een bezoek aan onzen oever. — Tot weerziens, mijnheer!" — en hiermede sprong hij van den wagen en waadde met zijn hooge laarzen door het water heen. Spoedig was hij verdwenen.

Deze laatste woorden van Nicolai deden mij wel eenigszins ontstellen. Hoe dikwijls toch gebeurde het in den loop van dezen oorlog, dat een troep Baschi-bozoeks in een kleine boot aan den Rumeenschen oever landden, de niets kwaads vermoedende posten overvielen, of zelfs een dorp plunderden, in de asch legden en met buit beladen terugkeerden. En juist dit weer — hoe uitlokkend was het voor dergelijke rooftochten. En wanneer nu — neen, ik durfde deze gedachte niet verder uitspinnen; maar onwillekeurig greep mijn hand in mijn mantelzak, waarin mijn revolver stak. Bezorgd keerde ik mij naar zuster Adelheid. Ik bemerkte, dat zij mij aandachtig aan-

keek, alsof ze in mijn ziel lezen wilde; mijn beweging scheen haar niet te zijn ontgaan. Ze sloeg de reisdeken terug; zij verbleekte.

„Dokter,” zeide zij met bevende stem, en haar hand die de mijne greep, beefde eveneens. „Dokter, zou het mogelijk zijn, dat we een aanval”. . . .

„Toch niet, zuster Adelheid,” zeide ik troostend, en lachte haar tevens toe, — „wie vreest dadelijk het ergste! Zoo lang ik bij u ben, zoo lang nog een greintje leven in mij is, zal niemand u een haar van uw hoofd krenken.”

„Ik vrees den dood niet,” zeide zij.

„Dit weet ik, mijn dapper kind,” stemde ik toe, haar de hand drukkend.

„Om echter in de handen dezer barbaren te vallen, — levend, — dat is erger dan de dood.”

„Een rilling doorvoer haar leden, ze hield de hand voor de oogen, en hare tranen vermengden zich met de regendroppels, die van den hemel vielen.

„Houd moed!” — riep ik haar toe. „De moedigen helpt God. Uwe zenuwen zijn natuurlijk overspannen en roepen u allerlei schrikbeelden voor den geest. Kom aan, — droog uw tranen, die mij er een verwijt van maken, dat ik het ben, die u in dit gevaar gebracht heb. Waarom liet ik u niet in Giurgewo, waar het veilig is? Waarom moest ik u tot dezen rit uitnoodigen, waar ik wel is waar het gevaar niet van bevreedde?”

Zij hief haar hoofd snel omhoog, alsof ze tot een

besluit gekomen was. „Neen,” zeide zij, „ik zal sterk zijn, ik zal vertrouwen hebben. Wij zijn toch ook hier in Gods hand! Vergeef mij, Dokter, mijne zwakheid, ze is al weer voorbij.”

„En zie, hoe uw vertrouwen al dadelijk beloond wordt,” viel ik haar in de rede. „Ginds komt Nicolai, hij is niet alleen, hij heeft de voorposten gevonden.” —

De beide donkere gedaanten, die juist uit den nevel te voorschijn traden, stonden spoedig bij ons rijktuig. Hij, die Nicolai vergezelde, was in een langen grijzen soldatenmantel gehuld, die hij, waarschijnlijk om den regen, dicht om zijn uniform geslagen hield; een zwarte pelsmuts, die van water droop, bedekte zijn hoofd. Zijn gezicht boezemde weinig vertrouwen in; uit zijn koolzwarte oogen straalde een onheilspellend vuur, de rechter wang was met een groote zwarte pleister bedekt, waar onderuit nog een paar versche bloeddruppels vloeiden; een lange borstelige knevel daalde aan beide zijden tot beneden zijn kin omlaag. Ik nam den vreemdeling met doordringenden blik van het hoofd tot de voeten op; hij van zijn kant, scheen mij, zuster Adelheid, paard en wagen aan geen geringe onderzoek te onderwerpen, waarbij ik meende te bemerken, dat een glimlach van genoegen over zijn verweerde trekken gleed.

„Nu, Nicolai, wien brengt gij daar? Hebt ge een onderkomen gevonden! Verhaal!” —

„Ach, Mijnheer,” antwoordde hij, „het is zoo, we zijn dicht bij den Donau. — Ongeveer drie- of vier-

honderd schreden van hier stootte ik op een vervallen grenshuisje. Het dak ontbrak er voor de helft aan, terwijl de muren door den wind schuin stonden en bedenkelijke scheuren en spleten vertoonden. Toen ik naderbij kom, is het mij, alsof ik een tamelijk levendig gesprek hoor. Vol blijdschap menschen gevonden te hebben, roep ik luid. Daar komt deze soldaat, met zijn geweer in de hand naar buiten en legt op mij aan. Ik wenk hem toe, dat ik geen vijand ben, vraag hem of hij tot de grenswacht behoort, en of een heer en een dame, die van den weg gedwaald zijn, hier voor een poosje een onderkomen kunnen vinden, tot de regen opgehouden heeft, en of hij ons den weg naar Piatra wil wijzen. Daar hij in het Rumeensch antwoordde, was ik gerust. Hij ondervroeg mij, wie die heer en dame waren, waar zij vandaan kwamen en waar ze heengingen en zoo al meer, zooals wachtposten dat behooren te doen. Toen zeide hij, dat hij zijn beide kameraden wilde zeggen, het vuur aan te maken, gaat weer naar binnen, en toen hij weer naar buiten komt, beveelt hij mij op tamelijk barschen toon, hem naar het rijtuig te geleiden, om het naar een veilige plaats te kunnen brengen. Mijnheer," zeide hij zachter — „die kerel komt mij verdacht voor; onderweg loerde hij naar mijn geweer. Als het maar geen vermomde Turk is! Wees op uw hoede!"

Ik wierp een bezorgden blik op den man, die zich, terwijl Nicolai sprak, met de van zweet druipende

paarden bezig hield, en ze nu met een luid heisa voort zoekt te krijgen.

„Ik bid u, Dokter,” hoorde ik zuster Adelheid fluisteren, „die man heeft niets goeds in den zin, we moesten hem niet volgen!”

„Wat moeten we anders doen, zuster Adelheid?” antwoordde ik overgegeven. „Is hij een vijand, dan mag hij voorzichtig zijn, want ik raak goed; is hij een vriend des te beter. Misschien misleidt ons zijn uitzicht. Wat voor vogelverschrikkersgezichten ontmoet men niet hier te lande. — Voorwaarts in Gods naam!” riep ik luid en terwijl Nicolai op den wagen sprong en de andere de paarden leidde, fluisterde ik den eerste toe: „Opgepast, Nicolai! Een half dozijn staan we. Houd uw buks gerced! — Vóór alles geldt het de dame te beschermen. Ik zal eerst uit den wagen stappen en het huis onderzoeken, gij blijft bij den wagen, tot ik u roep; verstaan?”

Middelerwijl hadden we weder den vasten grond bereikt, ja het scheen zelfs alsof de hemel op ging klaren en de regen ophield. Het uitzicht werd vrijer. Nauwelijks honderd schreden links van ons stroomde werkelijk de Donau, en aan een wilg, die omlaag in het water neerhing, was een schuit bevestigd. Wat beteekende dat? — Er bleef mij echter geen tijd tot nadenken over, want wij waren reeds bij de ellendige leemen hut aangekomen, die al was het ook slechts voor korten tijd, onze herberg zou zijn. Tevergeefs zocht ik naar rook en

vuur. Had de regen het onmogelijk gemaakt vuur te ontsteken?

»*Pofitz?*» (Asjeblijf!) — riep de vreemdeling. Ik wilde uitstappen. Zuster Adelheid klemde zich echter krampachtig aan mijn rechterarm vast. „Gij wilt mij verlaten? — O, wat ik u bidden mag, blijf bij mij” — riep ze angstig — „ga niet in de hut! Ik heb een voorgevoel, dat u en ons allen een ongeluk boven het hoofd hangt!” —

„Ik ben dadelijk weer bij u,” zeide ik snel, en sprong uit den wagen. Maar op het oogenblik, dat mijn voet den grond raakte, zag ik een geweerloop op mij gericht, — een lichtstraal — een schot — ik voelde een brandende pijn aan mijn linkerslaap — een gil drong in mijn oor, — vervolgens werd het zwart voor mijne oogen en zonder bezinning stortte ik neder.

Hoelang ik zoo lag, weet ik niet; maar het kunnen slechts weinige minuten geweest zijn. Dezelfde gil, dien ik daar juist nog gehoord had, wekte mij weder, ik open de oogen, ik zie; — twee woeste kerels — Basji-bozoeks, aan hun gescheurde uniformen, die onder hun mantels te voorschijn komen, zeer goed te herkennen — zijn bezig, zuster Adelheid, die in onmacht gevallen was, te binden en trekken haar uit den wagen. Eén der roovers neemt haar op de schouders en draagt haar weg, de richting naar den oever nemend, waar de schuit tusschen de wilgen lag; de andere vergezelt hem.

Nu word mij alles duidelijk en het komt er op aan te strijden op leven en dood! —

In een oogwenk sta ik op mijn voeten, met den revolver in de hand; zonder te sidderen vuur ik — de roover, die den buit draagt, stort met een luiden vloek ter aarde. De andere keert zich als een wild dier om, toen hij mijn wapen op zich gericht ziet en bespeurt, dat het te laat is om naar zijn geweer te grijpen, toen barst hij in een duivelsch gelach uit, trekt den *handjar* uit de scheede en wil zich op het meisje werpen, dat weerloos aan zijne voeten ligt om haar de borst te doorboren. Ik ben echter reeds dicht aan zijne zijde, mijn kogel vaart door zijn hersens, zonder geluid te geven valt hij ter aarde. Onmiddellijk ga ik op Adelheid toe, snijd haar banden door, neem haar in mijn armen en ijl op de hut toe. Wat zijn haar wangen bleek! hoe blauw haar lippen! — Haar kastanjebruine haren, door het worstelen met de roovers zeker losgegaan, hangen in lange vlechten bij haar hoofd. — Niet-tegenstaande het verschrikkelijke van den toestand, waarin ik mij bevind, komt een gevoel van tevredenheid, een gevoel van vrede over mij, zooals ik dat nog nooit gekend had. — Ik weet niet meer van moeite of gevaren! Wat doet het er toe, dat het bloed mij in heete druppelen langs den slaap vloeit? — Ik gevoel mij zoo wel, zoo onuitsprekelijk wel! —

Daar heb ik de hut bereikt. Uit de deur treedt Nicolai mij te gemoet.

„God zij dank, Mijnheer!“ — spreekt hij. „Deze drie schurken zullen niemand meer kwaad doen!“

„Is de hut veilig?“

„Zeker! — Maar die arme juffrouw! Ze is toch niet dood? — Ik dacht dadelijk, dat de zaak niet in orde was.“ —

„Haal spoedig wat stroo uit den wagen, Nicolai! Er zal nog wel wat droog te vinden zijn; — en de kussens, opdat wij haar wat zachter kunnen neerleggen, dan hier op den harden, vuilen vloer!“

In een ommezien was het leger gespreid, en zacht legde ik mijn last er op neder. Omtrent Adelheids toestand was ik spoedig gerust. Er was hoegenaamd geen gevaar. Mijn apotheekkist bood middelen genoeg aan, om de gevolgen van den schrik en de onmacht te doen verdwijnen. Nadat ik rondgezien had, of er mogelijk nog andere vijanden in de nabijheid waren, en ik in dit opzicht gerustgesteld was, vraagde ik Nicolai naar hetgeen hem overkomen was.

Hij verhaalde mij, hoe te gelijk met het schot, dat mij neervelde, de valsche leidsman zich op hem stortte en hem met beide armen omkneld hield en, terwijl de anderen zich van de gillende juffrouw meester maakten, hem trachtten te wurgen. „Het had echter niet veel te beteekenen,“ voegde hij er lachend bij: „ik hield namelijk miju geweer nog stevig vast, en al kon ik ook niet schieten, zoo kon ik toch mijn aanvaller met den kolf er van in het

gezicht stooten, zoodat hij mij eindelijk los moest laten; hij duizelde er van, ook had ik hem spoedig op den grond en met het koord van mijn buks krom gebonden. Zoo heb ik hem laten liggen, den hond! — Misschien vindt hem een patrouille, misschien ook niet. Wat mij betreft mag hij omkomen, de spitsboef, hij verdient niet beter. Of meent gij, Mijnheer, dat het beter is, hem het licht maar uit te blazen?" —

„Toch niet, — als hij ten minste goed verzekerd is.” —

„Dat zal waar wezen! — Ik heb hem ook al zijn wapenen ontnomen, — hier zijn ze!” Hij wees mij naar een hoek van de hut, waar op een hoop vuilnis een geweer, verscheidene pistolen en een mes lagen. „En nu,” vervolgde Nicolai, die zeer spraakzaam was geworden, „nu weet ik ook, waarom de kerel zijn mantel zoo vast om zich heengeslagen hield; het was, opdat zijn gescheurde Turksche uniform ons niet dadelijk zou verraden, wat voor vleesch we in de kuip hadden!”

„Nicolai,” zeide ik, „zou het niet goed zijn, zoo ge eens naar uw gevangene en naar de paarden gingt zien, en zorgdet, dat we spoedig deze ongeluksplaats konden verlaten? We moeten toch eindelijk den rechten weg vinden!” —

„Zeker, zeker; ik zal dadelijk alles nazien,” antwoordde hij en verdween.

Inderdaad, het werd buiten hoe langer hoe helderder; door de wijd gapende scheuren der oude

leemen hut viel reeds een enkele zonnestraal in de duistere, onherbergzame ruimte naar binnen.

Ik zat nog ter zijde van het in onmacht liggende meisje en ik beschouwde de trekken van het aanvallig gezicht, dat mij reeds, toen ik het voor de eerste maal zag, zoozeer boeide, en dat zich — ik voelde het duidelijk — onuitwischbaar in mijne ziel geprent had. — Ik verzonk in diep gepeins. Wat was het toch, dat mij, den veertigjarigen man, tot dit meisje trok? Wat beteekenden die liefelijke beelden der toekomst, die voor mijn innerlijk oog oprezen? — Had Hij, die het lot der menschen bepaalt, mij daarom uit mijn land in den vreemde gevoerd, om mij in den vreemde te doen weervinden, wat ik thuis verloren had? — Ik geraakte in mijne denkbeelden verward. Bijna had ik het niet gehoord, dat de lijderec zich bewoog. Zij opende hare oogen en wreef met de hand langs het voorhoofd,

„Waar ben ik? Waar? — Het is hier zoo donker!” — zeide zij, zich geheel oprichtend.

„Bij mij, zuster Adelheid,” zeide ik met bewogen stem hare hand vattend en mij tot haar overbuigend.

„Bij u? O, dan was dat verschrikkelijke, dat met mij gebeurde. — die booze menschen, die mij bonden en wegsleepten, dat hoongelach, dat mijn ooren verscheurde, dat alles — was slechts een droom? — Ja, gij zijt het, ik ben bij u. — O, nu is alles goed!” zoo riep zij en drukte mijne beide handen. — „En toch,” — zoo ging ze voort, alsof zij zich nu alles

nauwkeurig herinnerde, — „en toch — het was geen droom? Zag ik niet, hoe gij getroffen ter aarde zonkt? Ik schreeuwde, en schreeuwde nogmaals, toen ik die wilde gezichten zag, men stopte mij echter met geweld den mond. — En die pijn aan mijn handen, ik voel ze nog. — En gij, gij hebt mij gered — niet waar? — gered van een lot, dat verschrikkelijker is, dan de dood!”

In dit oogenblik viel een heldere zonnestraal door de deuropening juist op mijn gezicht, zoodat ik verhinderd werd te zien. En nu ontdekte Adelheid het bloed, dat ik geheel vergeten had te stelpen.

„Bloedt uw voorhoofd?” riep ze uit, en de tranen kwamen haar in de oogen.

„Wees onbezorgd, zuster Adelheid,” zeide ik geruststellend, — „het heeft niets te beduiden! — En nu, als het u mogelijk is, sta dan op! Laat ons naar buiten gaan! De frissche lucht zal u goed doen!” —

Zij stond op en op mijn arm geleund, traden wij naar buiten.

Als door een tooverslag was de natuur veranderd: de grauwe, ondoorzichtbare wolkensluier was verdwenen, helder en vroolijk lachte de blauwe hemel ons aan, waarlangs nog slechts enkele witte wolkjes voortspoedden. Om ons heen strekte zich het vlakke groene weiland uit, op welks achtergrond wij duidelijk de lage huizen van een dorp bespeurden: en toen wij ons omkeerden, zagen wij dicht onder onze voeten de majestueuze Donau, waarboven nog

een lichte mist hing, die het uitzicht belemmerde.

„Hoe schoon!” — fluisterde zuster Adelheid, hare handen vouwend. „Hoe goedertieren is God!”

„Gevoelt gij u wel?” vraagde ik, haar den pols voelend.

„Zeer wel, zeer wel! Ook de schrik is reeds doorstaan,” zeide zij. — „O, hoe blijde ben ik, dat uwe wonde niet bedenkelijk is!”

„En hoe blijde ben ik,” hernam ik lachende, „dat God u gered en aan mij weergegeven heeft.” —

Weder werd haar wang met dat schoone purperrood overdekt, en nadenkend zag zij voor zich.

„Zuster Adelheid,” zeide ik, — „zoudt ge niet denken, dat we een kleine versterking noodig hadden? — Laat ons voortmaken, om in het gindsche dorp te komen; Nicolai, hei, Nicolai!” —

Nicolai hoorde echter niet. Ik riep nog harder. Daar kwam hij eindelijk uit de wilgen te voorschijn, die aan den oever stonden.

„Nicolai, waar zit ge? Moeten wij u hier alleen achterlaten? Zoudt ge nog eens in handen van de Basji-bozoeks willen vallen?”

„Die verwenschte hond van een Turk!” — riep Nicolai vertoornd uit. — „Ik had hem zoo vast gebonden, — met den mooisten knoop van de wereld, en nu is hij toch weg! De duivel moet hem geholpen hebben!”

„Uw eigen schuld alleen, Nicolai,” zeide ik. „Heb ik u niet voor te groote gerustheid gewaarschuwd?”

„Natuurlijk ging ik eerst naar mijn paarden zien en wierp ze wat nat hooi voor, en toen ik daarna aan den oever kwam, op de plaats waar ik hem neerlegde, zie ik hem in de verte bezig, om de schuit los te maken. Ik zoo snel ik kan er op los — maar te laat! — Juist stiet hij af, en had ik mij niet aan de twijgen van den wilgenboom vastgehouden, ik zou zelf hals over kop in den Donau gevallen zijn. Nu wilde ik hem ten minste een kogel achternazenden, — maar *wai de mine* (wee mij)! het geweer is nat en wil niet losbranden. De schurk lachte, mij nog toeroepende: Tot weerziens! — en ik zou hem zoo gaarne hebben zien hangen! — Dat hij verdrinke in zijn notedop — —”

De goede Nicolai kon in zijn boosheid geen woord meer uitbrengen.

„Wees maar bedaard,” troostte ik hem. „Wat hangen moet, verdrinkt niet! — En nu kom, laat ons verder gaan! — Kent gij dat dorp daarginds?”

„Wat voor een dorp? Alle heiligen, hoe komt dat hier?”

„Vraag liever: hoe komen wij hier? — Dat dorp zal er wel voor ons geweest zijn!”

Hij schudde herhaalde malen het hoofd. Wel zeker, ken ik het; we willen hopen, dat het niet verlaten is, dan zullen we eindelijk toch menschen vinden, die ons op den rechten weg brengen! Halt, wat is dat? — Zouden dit — — neen, neen, nu zie ik het, — dit zijn de onzen. Het zijn de grenswachters,

ze komen op ons toe!" — zoo riep hij met zijn muts zwaaiende. Nu liep hij naar de paarden, spande ze aan, hielp ons plaats nemen, en met een lustig zweepgeklap reed hij op het dorp aan, de soldaten te gemoet.

Toen wij in hunne nabijheid kwamen, moesten wij natuurlijk stilhouden en onze passen vertoonen. Ons avontuur, de strijd met de Basji-bozoeks werd bijna als iets ongeloofelijks beschouwd. Nog geen twee uren geleden had een patrouille het vervallen grenshuis aangedaan, zonder iets verdachts te bemerken. Het dorp, dat vóór ons lag, heete Copaceni en was van Piatra nog ongeveer een uur verwijderd. De commandeerende officier, een jong man van gunstig voorkomen en niet onbeschaafde manieren, raadde ons aan, ter wille van de doorweekte wegen, ons plan, om recht door naar Simuitza te rijden, waar sedert de overtocht over den Douau en reeds weken lang te voren al het oorlogsmateriëel, wat men maar bedenken kon, opgestapeld had gelegen, waar dagelijks duizenden vrachtwagens heen en weer reden en honderdduizend menschen gelegerd hadden, was uren in den omtrek de grond in een bijna ondoorwaadbaar moeras veranderd. Menige wagen was er gebroken in blijven steken, slechts met de grootste moeite had men menschen en dieren kunnen redden, terwijl al wat tot herstel was aangebracht, niet had mogen baten. Het was derhalve beter en zekerder, om slechts tot Piatra te varen en daar den spoorweg te

nemen. In mijn hoedanigheid van dokter zou mij evenmin als de barmhartige zuster een plaats geweigerd worden.

En zóó geschiedde het ook.

Copaceni was door de inwoners verlaten, de Ru-meensche soldaten echter, die hunne huizen betrokken hadden, namen ons gastvrij op. Zuster Adelheid, geheel hersteld, bereidde ons met veel handigheid van hetgeen wij medegenomen hadden een voor onze omstandigheden werkelijk overvloedig maal, waardoor het pas ontkomen gevaar wel niet vergeten, maar toch meer en meer op den achtergrond geraakte. Goedsmoeds reden wij een uur later naar Piatra. Wij hadden het niet beter kunnen treffen. Juist was een proviandtrein voor de legers in Bulgarije aangekomen. Ik had hoegenaamd geen moeite, voor mij en mijne gezellin een plaats te krijgen. De talisman van vorst Gortschakoff deed ook hier wonderen. De wakkere Nicolai ontving zijn loon en dank, en des namiddags te twee uur kwamen wij behouden te Simniza aan.

Het leven en de beweging te beschrijven, die in het station te Simnitza heerschte, daartoe ben ik niet in staat. Ik was bij Metz en voor Parijs geweest, had weken lang het gewoel van een leger te velde doorgemaakt, had de aankomst en het vertrek van troepen, het uit- en inladen van de meest verschillende oorlogsbenoodigdheden bijgewoond. Het leven daar was echter een ware kerkhofrust vergeleken bij wat mij al dadelijk bij mijn aankomst hier in de ooren drong. Het geschreeuw der wagenmenners, die in alle mogelijke talen nu eens op elkander, dan weder op hunne van zweet dampende trekdieren scholden en vloekten en deze laatste op de onbarmhartigste wijze met de zweep aanzetten, wanneer ze tot aan den buik in den modder blijvende steken, de tot brekens toe beladen wagens niet voorwaarts konden of wilden trekken, daarbij het geloei der runderen, het geblaas der schapen, die noch naar hunne drijvers, noch naar de honden, die op hen aangehitst werden, wilden luisteren; — hierbij de luide commando's, waar-

mede officieren en sergeants de soldaten aanvuurden niet zelden door het schrille gefluit der locomotieven onverstaaubar gemaakt, — o, het was verbijsterend, oorverscheurend!

Tevergeefs zocht ik met zuster Adelheid, die zich vreesachtig aan mijn arm geklemd hield, een uitweg; tevergeefs bood ik een ouden Zigeuner, die met leege handen stond, een goed drinkgeld, wanneer hij ons behulpzaam wilde zijn, om het station langs een zijweg te verlaten. Onverschillig liet hij een smakkend geluid met zijn tong hooren en haalde de schouders op. »*Nu se pote!*» (onmogelijk) — zeide hij.

En inderdaad, ik zag langzamerhand zelf de onmogelijkheid er van in, om zoo spoedig, als ik wenschte, hier vandaan te komen. Niets bleef ons over, dan te wachten tot de trein, die ons gebracht had, zijn ganschen levenden en dooden inhoud zou ontladen hebben. — En was er nog maar een wachtkamer geweest! Ik zou gaarne met een vierde klasse tevreden zijn geweest; maar er was niets anders, dan eenige lage, aan alle zijden opene planken afdaken, waaronder, hetgeen duidelijk te merken was, bodorven ladingen meel, rijst, uien enz. en beschimmeld brood lagen opgestapeld, terwijl een paar honderd schreden verder zwartgeschilderde houten kruisen uit de aarde opstaken. Het waren de graven der soldaten, die bij den overgang van den Donau gevallen of later aan hunne wonden overleden waren. — Een geluk, dat de regen had opgehouden, en de zon vriendelijk

scheen. Zoo vonden wij ten minste op het perron een droog plaatsje, waar ik een ledige kist, die ik opgemerkt en met mijn reisdeken belegd had, mijne gezellin als zitplaats aanbood.

„Arme zuster!” — zeide ik tot haar. „Niemand bekommert zich om ons. Wie weet, hoe lang we hier moeten wachten! — We willen hopen niet tot de nacht invalt!” —

„Een beproeving voor ons geduld, Dokter,” antwoordde zij kalm, — „die ons in de toekomst nuttig kan zijn.”

„Het verheugt mij, dat gij u zoo gemakkelijk in het onvermijdelijke schikken kunt!”

„O, dat heb ik in een harde school geleerd,” — was haar antwoord.

Intusschen hadden de soldaten, die medegekomen waren, den trein verlaten en waadden langzaam, zoo goed het ging, onder het getoet van een geborsten trompet, door den modder heen. — De armen! — Nu werd het slachtvee uitgelaten en voorloopig onder een der afdaken gedreven, waar het hongerig als het was, op de bedorven spijze aanviel. Nu volgden honderden kisten en balen, die met de goederenwagens op het perron geworpen werden; of ze bij die hardhandige behandeling braken en hun inhoud naar alle kanten rondstrooiden, daarnaar vraagde niemand. Eindelijk was de trein leeg en reeds meende ik, dat het uur onzer verlossing was geslagen. — IJdele waan! Van de zijde van het stadje bewoog zich een

lange, onafzienbare rij van wagens naar het station. Het waren, naar ik spoedig bemerkte, gewonden, die, van Sistowa komende, naar de Rumeensche lazaretten gezonden werden. De wagens besloegen den smallen rijweg, die tevens de eenige begaanbare was, zoo volkomen, dat het volstrekt onmogelijk was, ze voorbij te komen. Het was dus weder: geduld! geduld!

En toch, — juist dit transport gewonden was het, dat ons eindelijk, al was het ook niet dadelijk, onze lang verbeide bevrijding zou aanbrengen.

In een der voorste wagens zag ik tot mijn groote verrassing vorstin Elisabeth aan de zijde van haren gemaal, vorst Karel. Beiden hadden de weinige uren, dat het hun vergund was, bij elkander te zijn, bekort, om de gewonden, het waren Rumeensche landskinderen, te vergezellen en te zorgen, dat ze goed behandeld werden.

Een vriendelijk glimlachje verhelderde het gelaat der edele vrouw, toen zij ons bemerkte. „Het verheugt mij zeer, dat gij zoo spoedig gekomen zijt!” — riep zij ons uit het rijtuig toe, en zij stelde ons, zoodra zij bij ons gekomen was, aan haren echtgenoot voor. Terwijl zij zich met zuster Adelheid op hare beminlijke en vertrouwelijke wijze onderhield, verhaalde ik den vorst in het kort, hetgeen ons met de Basji-bozoeks wedervaren was. Hij schrikte.

„Het is dus toch zoo,” sprak hij, „niettegenstaande de scherpste werkzaamheid, die ik bevolen heb! — Maar het is ook bijna onmogelijk, elk punt op

den geheelen Donauoever te bezetten. Dat niet reeds lang een inval in ons land beproefd is, dank ik meest aan de goed getroffen voorzorgsmaatregelen en aan het gebrekkige der Turksche legeraanvoering."

Intusschen voegde de Vorstin zich bij ons.

„Ik hoor met schrik, wat u op uw tocht hierheen overkomen is," zeide zij. „Gij moet mij dit eens later — later, als we meer rust zullen hebben, uitvoerig mededeelen. En reeds langer dan een uur wacht gij hier? — Nu, de Vorst zal er zeker zorg voor dragen, dat gij binnen Sistowa komt, zoodra ons werk hier gedaan is."

„Vindt uwe Hoogheid goed, dat ik maar dadelijk aan het werk ga?" vroegde ik.

„Gaarne, zeer gaarne," antwoordde zij. „Laat ons er toch goed op letten, dat de ongelukkigen goed neergelegd worden, opdat de rit hun zoo weinig mogelijk last veroorzake. Wat zullen zij van Plewna en van Tirnowa tot hier al niet te verduren gehad hebben! — O, God in den hemel! welk een jammer, welk een ellende brengt deze vreeselijke oorlog toch mede! — En toch — ik weet het wel, — het moest zoo zijn, — het kon niet anders! — Was alles maar reeds voorbij, en hadden we maar eerst een gelukkigen, eervollen en duurzamen vrede bevochten!" —

Zij sloeg hare groote, door tranen befloerste oogen op haren gemaal, die zijn leven, evenals dat van den geringsten soldaat aan het vijandelijk vuur blootstelde. Ik zag, hoe hij hare hand vatte en teeder

drukte; ik hoorde, hoe hij haar troostend toesprak: „Spoedig, Elisabeth, — met Gods hulp spoedig! — Hoogstens nog twee weken, en Plewna is ons. Ge-loof mij! Ik heb nauwkeurige berichten.”

„God geve het! — Maar dan, — met Plewna's val zal de oorlog nog niet ten einde zijn. Nog menige druppel bloeds zal moeten vloeien, nog menige moeder zal de zoon met doorschoten borst daar ginds in het vreemde land in de aarde bedolven worden, voor dat het zal heeten: „Nu dankt allen God!” — En wanneer mij eens de tijding gebracht werd, dat gij zelf...”

„Elisabeth,” zeide de Vorst, die zijn best deed, om zijne stem eenige vastheid te geven, „gij zijt de vrouw van een Hohenzollern! Denk aan keizerin Augusta! Denk aan het verheven hoofd van ons huis, aan keizer Wilhelm! Heeft hij mij door zijn voorbeeld niet getoond, wat een Hohenzollern betaamt? Zal ik mij moeten schamen, eens voor zijn aangezicht te treden? Zou ik te huis blijven, als mijne soldaten voor mij in den dood gaan?” —

„Neen, neen,” antwoordde zij, — „dit zult gij niet, dat moogt gij niet! — Mijne liefde, mijne geboden zullen u omzweven, en — God zal u weder in mijne armen terugvoeren, — ik wil er niet aan twifelen.”

Diep bewogen volgden wij, zuster Adelheid en ik, het vorstelijk paar.

„Zij is een engel,” fluisterde Adelheid. „O, mocht ik haar de hand kussen!” —

„Nu niet, zuster Adelheid! later zult gij zeker de gelegenheid hebben, om deze odele vrouw uwe vereering kenbaar te maken. — Kom mede, mogelijk zal er ook voor u werk zijn!” —

Wij hadden juist de plaats van het station bereikt, waar men begonnen was de gewonden in de waggons te dragen. Hoeveel bleeke, bijna nog kindergezichten staarden ons daar aan! Hoeveel zuchten drongen daar in ons oor! Hoeveel moeite kostte het, orde op alles te stellen en de dragers, die door hun treurigen arbeid blijkbaar verhard waren, tot voorzichtigheid aan te sporen. Met ware verbazing beschouwde ik de bedrijvigheid der vorstin. Zij scheen overal te gelijk te kunnen zijn. Waar vrouwelijke bijstand noodig was, pakte zij aan. Zuster Adelheid stond haar getrouw ter zijde, evenzoo de dames uit het gevolg der vorstin, die intusschen aangekomen waren, terwijl de vorst van leger tot leger gaande, nu hier door eene vriendelijke toespraak, dan daar door een deelnemenden handdruk de gemoederen der lijdenden zocht te troosten en op te richten.

Het was een moeilijke taak, maar toch werd zij volbracht. De gewonden werden zonder uitzondering goed bezorgd, en binnen weinige uren zouden zij ook van dezen laatsten tocht in het uitmuntende lazaret mogen uitrusten, dat de vorstin zelf voor haar in orde had gemaakt.

Nu klonk het fluitje van de locomotief, die juist het station binnenreed en een kleinen salonwagen

voor den trein plaatste, die bestemd was de vorstin naar Bucharrest terug te brengen.

Vorst Karel geleidde zijne gemalin tot aan den wagen, waar beiden met een korten soldatengroet van elkander scheidden. Noch eenmaal liet zij hare zielvolle oogen in de zijne rusten, nog eenmaal rustte haar hoofd aan zijn borst, en zij klom in het rijtuig, door hare dames gevolgd. De vorst wenkte en langzaam zette de trein zich in beweging, maar uit het portier zag het bleeke aangezicht der scheidende en nog lang wuifde zij met haar zakdoek haren gemaal een laatsten groet toe. Nog lang zag de vorst den voortijlenden trein na, en eerst toen hij aan zijn oog onttrokken was, keerde hij zich om. Diepe ernst lag op zijne trekken, zijne lippen waren vast op elkander gesloten. Niet gewoon echter, om zijne gevoelens aan anderen te verraden, gelukte het hem spoedig, zich te herstellen en allen kommer van zich te bannen.

„Mijn waarde Dokter,” zeide hij tot mij, „ik geloof, dat het het beste is, zoo gij nu met uw gezellin van mijn rijtuig gebruik maakt, dat u zonder oponthoud binnen Sistowa zal brengen, waar men, naar ik verneem, u wacht. Ik rijd met mijn adjudant vooruit; mogelijk ben ik in staat,” voegde hij er glimlachend bij, „u spoediger vooruit te helpen en u een vrijen doortocht te verschaffen. Ik houd het er voor, dat wij elkander niet voor het laatst gezien hebben.”

Hij reikte mij de hand, groette zuster Adellheid

vriendelijk en ging. Ik zag hem te paard stijgen, terwijl hij zijn lijfkoetsier een wenk gaf. Vervolgens reed hij weg. Ik voerde zuster Adelheid, wie ik het aan kon zien, dat ze zeer vermoeid was, naar het rijtuig, dat zich ook dadelijk in beweging stelde.

Wij vorderden, niettegenstaande het de vorstelijke wagen was, maar zeer langzaam, maar toch vorderden wij. Spoedig lag het station met zijn drukte achter ons. De weg voerde niet door, maar om het stadje Simnitsa heen, dat, uit de verte gezien, met zijn torens, die in den gloed der avondzon schitterden, een schoon gezicht opleverde. De dijk, dien de Russen van hier tot aan den oever gelegd hadden, had tot nu toe aan alle iuvloeden van het weder en aan de lasten, die hij had moeten torsen, weerstand geboden. Wel was hij hobbelig, maar men bleef toch niet steken en de goede veeren van het rijtuig deden ons de hevigste schokken slechts zeer weinig gevoelen.

Nu naderden wij de brug, die een in waarheid indrukwekkend gezicht opleverde. Zoo ver het oog reikte, zag men ponten aan ponten in het water drijven, talloze balken, in de meest verschillende richtingen vastgemaakt, lieten hoegenaamd geen gedachte aan gevaar bij ons opkomen. — Als een schitterende streep trok de troep, die met ons te Simnitsa was aangekomen, voor ons uit, in de richting van den anderen oever. Weinige schreden voor ons uit reed de vorst met zijn adjudant. Toen onze paar-

den de brug betraden, werden zij een weinig schuw, waarschijnlijk hadden zij dezen wankelenden straatweg, die bij elken hoefslag een hollen weerklank gaf, nog niet dikwijls begaan. Toen zij eenmaal de planken onder de voeten hadden, liepen zij bedaard voort, wel te verstaan, door twee rijknechten aan den teugel vastgehouden. Eens was het toch gebeurd, dat onrustige paarden met rijtuig en al te water waren gegaan. Zelfs keizer Alexander II moet eens, naar men mij vertelde, slechts met moeite aan dit gevaar ontsnapt zijn. De leuning, die sedert aan beide zijden gemaakt was, zag er echter bijzonder stevig uit.

Het was een in waarheid wankelende straatweg, waarover wij reden, en hoe meer wij het midden van den stroom naderden, waar de golven tamelijk hoog gingen, hoe bedenkelijker het wankelen werd. Zuster Adelheid aanzijnde, bemerkte ik, dat zij de oogen dicht gesloten hield, terwijl zij op mijn vraag, of ze ook liever wilde uitstappen en te voet gaan, slechts met een stilzwijgend hoofdschudden antwoordde. Eerst toen wij den oever bereikt hadden, sloeg zij hare oogen op en zuchtte zwaar. Terugziende zeide zij: „Wat heb ik mij dikwijls op mijn kracht en de sterkte mijner zenuwen verheven, en toch — ben ik niets anders, dan een dwaze, zwakke vrouw!” — „Stel u gerust,” zeide ik tot haar, „wat gij tot hier op onzen tocht, en voornamelijk heden hebt doorgestaan, zou sterkere zenuwen kunnen aan

doen! — Maar zie eens voor u, we zijn dadelijk in Sistowa!”

En inderdaad, na een platanenboschje, waarin eenige landhuizen verstrooid lagen, doorgetrokken te zijn, reden wij het stadje binnen, dat ik reeds op de brug om zijn schilderachtige ligging tegen de helling van een berg bewonderd had. Met het „schilderachtige” was het nu echter gedaan, in de plaats daarvan kregen we een plaveisel, zooals ik het nog nergens gezien had en dat zijn uitwerking zelfs op het vorstelijk rijtuig deed gevoelen. Dikwijls verkeerden wij in gevaar, er uitgeworpen te worden, niet minder vaak onze wederzijdsche hoofden tegen elkander té stooten; zelfs voor onze ribben hadden we reden, bevreesd te zijn!

„Arme zuster Adelheid!” — zeide ik medelijdend. „Maar dit is nu ook de laatste campagne, die gij hebt door te maken. Wat zult ge heerlijk slapen!” —

Tot ons geluk duurde deze foltering niet lang. Wij hielden voor een groot gebouw, eertijds de Kanak van den Turkschen Pacha, stil, en dat nu, versierd met de vlag van het Roode Kruis, blijkbaar tot lazaret was ingericht. Juist toen ik mijn reisgezellin uit het rijtuig geholpen had, en de huisdeur openen wilde, ging deze van zelf open, en op den drempel kwam ons baron Von Kölzen te gemoet.

„Gij hier, Baron!” — riep ik verbaasd, „ik dacht, dat ge reeds lang naar Dresden waart!” —

„Dresden, dat kunt ge denken!” — antwoordde

hij. „Ik had ook liefdegaven bij mij, die bepaald voor Sistowa bestemd waren. Die moest ik toch in persoon afleveren! — Van de onveiligheid, die hier heerscht, hebt ge geen denkbeeld. Geheele goederentreinen verdwijnen, dat wil zeggen, de goederen, en de treinen komen ledig aan, terwijl ze menigmaal geheel andere dingen inhouden, dan men afgezonden heeft. Dat was bij ons anno 1870 geheel anders! — Maar, wat sta ik hier op straat te praten! Gaat binnen — gaat binnen! — En wie hebt ge daar bij u? Wel verbazend! dat is de kleine Adelheid Waldan! Kind, het deugt hier niets voor u! Hier hebben we menschen en oogen van ondervinding noodig, die niet bij den eersten aanblik van ellende nat worden. Dokter, ge hadt iemand anders moeten kiezen!”

„Oom, ik ben niet zoo weekelijk, als gij denkt. Ik zal mijn best doen, en als de Dokter mij helpt, zooals hij tot nu toe gedaan heeft, dan hoop ik ten slotte zelfs uw goedkeuring te verwerven. In ieder geval zal ik hier mijn plicht even goed kunnen vervullen, als overal elders!”

„Baron,” zoo voegde ik er aan toe, „ik neem de verantwoordelijkheid voor zuster Adelheid op mij. Wat een ander kan, kan zij even goed. Ik heb er de bewijzen voor.”

Hij schudde met zijn hoofd. „Maar zullen de andere verpleegsters respect voor u hebben? Gij zijt nog maar een kind!”

„Een kind, Oom? — Gij vergist u! Uwe voorgedij-

schap over mij duurt geen twee maanden meer!”

„Maar, beste Baron!” zeide ik, — „zuster Adelheid heeft heden reeds de grootste inspanningen moeten verduren, ze heeft behoefte aan rust. Ik verzoek u dus haar een kamer aan te wijzen, want ik vertrouw, dat gij hier den weg weet.”

„O, zeker! — Kom dan maar mede!” bromde hij in zijn grooten, grijzen baard. — Al klonk dat brommen niet juist boosaardig en al dacht hij zelf er waarschijnlijk niet aan, om te beledigen, zoo meende ik er toch goed aan te doen, door zuster Adelheid zoo spoedig mogelijk van hem te verlossen. Hij zag in haar blijkbaar slechts het kind zijner verstootene nicht, zijn pupil, de arme wees en zag voorbij, dat zij reeds lang tot jonkvrouw gerijpt was. Haar karakter, haar innerlijk te leeren kennen, dit had hij nimmer beproefd, en hij meende niet noodig, tegenover haar den minsten eerbied te toonen.

„Hoe lang zijt gij reeds hier, Baron?” — vroegde ik, terwijl wij de breede trap beklommen.

„Sedert acht dagen,” antwoordde hij. „Maar ik betuig u, dat ik hier eerst orde heb moeten scheppen. Dat was me een huishouding — onbegrijpelijk! — Vergeliken met onze lazaretten te Gorze, Pont-à-Mousson, vervolgens te Versailles, te Fontainebleau — een ware mesthoop — een pesthol! — Het heeft mij moeite gekost! Maar nu gaat het, en nu gij hier zijt, al is het ook maar voor korten tijd, ben ik vooreerst zonder zorg. In ieder geval verwacht ik

een onverholen loftuiting uit uwen mond. Zie eens!" —

Met deze woorden opende hij de deur van een ziekenkamer. Daar lagen op hunne matrassen in twee rijen de gewonde krijgslieden. De matrassen waren rein, de beddelakens ten minste niet vuil, de verbanden wel is waar door leekenhanden, maar toch met zorg gelegd; ook de lucht was dragelijk. Evenzoo was het in de andere kamers gesteld. Er ontbrak nog veel, maar er was veel gedaan, in ieder geval alles, wat in de macht van den baron stond, daartoe kende ik hem genoeg uit den oorlog met Frankrijk.

„Bravo, Baron," zeide ik, hem de hand drukkend. „Alle achting voor uwe energie. Van mijne loftuitingen en mijne waardeering kunt gij u verzekerd houden! Maar wat kunnen u ten slotte mijne loftuitingen schelen! De schoonste waardeering voor uwe handelwijze zult ge reeds lang in de oogen der gewonden gelezen hebben!" —

„Dokter," antwoordde hij, — „in waarheid! Gij weet altijd de rechte plaats te treffen." —

„Wie is hier tot nu toe dokter geweest?" — vroegde ik.

„Ach, die arme, jonge man!" antwoordde hij, „die ligt reeds eenige dagen zelf ziek te bed, en nu hebben de verpleegsters en ik met behulp van de herstellenden al het werk moeten doen."

„Oom," vroegde zuster Adelheid nu, „waar zijn die verpleegsters dan, van welke vorstin Elisabeth mij reeds zooveel goeds verteld heeft? Mag ik ze niet zien?"

Juist traden door een zijdeur eenige jonge, in het zwart gekleede dames binnen, allen om den rechterarm een witten band met het roode kruis dragend. „Mesdames,” riep de baron hen toe, die, naar ik wist, de Fransche taal niet minder haatte, dan de Franschen zelf, — „Mesdames, permettez-moi de vous présenter Mr. le Docteur — hoe heet ge ook weer, Dokter? — O, ja!” le docteur Hardenberg et Mademoiselle Adelaïde Waldan, Diaconesse et ma nièce... Hoor eens, Adelheid, wilt gij zelf maar niet liever kennis met de dames maken? — Mijn hemel, ik kan het Fransch nu eenmaal niet over mijn lippen krijgen, — en Duitsch verstaan ze niet, of ze doen ten minste, alsof ze het niet verstonden!”

„Gaarne, Oom!” — zeide zuster Adelheid, vriendelijk glimlachend, zooals zij gewoon was, op de haar onbekende meisjes toetredend. Ik zag, hoe zij de eene na de andere de hand reikte, hoorde den sympathieken toon van hare stem en — gevoelde mij gerustgesteld: binnen weinige oogenblikken moest zij aller harten gewonnen hebben.

„Wie zijn die dames?” vraagde ik den baron.

„Rumeensche, — Bulgaarsche, — Russinnen, — wat weet ik meer! — Overigens uit de meest aanzienlijke families. Zij hebben zich vrijwillig als verpleegsters aangeboden, zijn gewillig en niet onhandig. Adelheid schijnt waarlijk zeer goed met hen klaar te komen! — En nu kom mede, Dokter, ik voer u naar mijn kwartier, dat ook het uwe zal zijn, als

ik vertrek, en dat gij voor mij bewaren moet, voor het geval, dat ik weer terugkom. Een soupé, zooals in den oorlog en in Turkije te krijgen is, benevens een flesch wijn, zal er nog wel te vinden zijn. Kom!" —

„Niet, vóór ik weet, dat zuster Adelheid geborgen is. Als ge eens wist, Baron, wat wij beiden heden uitgestaan hebben: een wolkbreuk, een gevecht met de Basji-bozoeks." —

„Drommels, dat moet ge mij eens vertellen!"

„Eerst moet ik —"

„O, voor Adelheid zullen haar collega's wel zorgen! Het schijnt, dat zij zeer spoedig kennis met hen gemaakt heeft!"

Toch begaf ik mij tot de dames en legde haar de zorg voor mijn beschermeling dringend aan het hart. „O, Dokter," viel zuster Adelheid mij in de rede, zich van de Fransche taal bedienen, — „gij kunt niet gelooven, hoe beminnelijk de dames zijn, en hoe goed wij reeds kennis gemaakt hebben!"

„Kalmte, zuster Adelheid! — Gij hebt versterking noodig! Wie anderen wil oppassen, moet zelf oppassing kunnen ontberen. Vergeet dat niet!" —

„O, morgen ben ik weder geheel frisch!"

„God geve het! Tot weerziens dan, op morgen!"

„Goeden nacht!" —

Ik gaf haar de hand en ging. —

Het was een vriendelijke kamer in een vriendelijk huisje, weinige schreden van het lazaret verwijderd, waar de baron mij binnen voerde. Wel was het laag,

maar zindelijk. De wanden waren wit gekalkt, de vloer van steen, de kleine vensters met witte gordijnen voorzien, die door de hand der huisvrouw met bonte wollen borduursels en glaspereelen versierd waren. Meubels waren er zeer weinig in de kamer. Langs de wanden was een echt oostersche divan aangebracht, waarvoor mij de baron echter waarschuwde. Hij was, naar hij zeide, niet met paardenhaar, maar met baksteenenvul. Daar ik echter niet verwend was, zoo strekte ik er mij welgemoed op uit.

Daar het intusschen avond geworden was, en wel, zooals dat op die breedte gebeurt, plotseling, zonder voorafgaande schemering, zoo stak de baron, terwijl ik mij een van zijn havanna's toeëigende, twee kaarsen aan. Christoph, zijn bediende, droeg met behulp van het dochttertje des huizes, een klein, ongeveer negenjarig meisje met gitzwarte oogen en niet minder zwarte vlechten, die bijna tot aan den grond reikten, — een gebraden hoen, brood en kaas op, zette een paar flesschen bourgogne er naast, den dampenden samowar op een bank naast de tafel, en — spoedig voelde ik het evenwicht in mij hersteld, zoodat ik aan de vernieuwde uitnoodiging van den baron, om mijne avonturen te verhalen, gaarne en met welbehagen voldeed.

Wij praatten nog een poosje, spoedig overmande mij echter de vermoeidheid, en de baron vertelde mij den volgenden morgen, dien ik tamelijk laat begroette, dat ik al sprekend was ingeslapen, en dat

hij werk genoeg gehad had, om mij op den divan terecht te leggen, opdat ik althans een gemakkelijk, al was het ook geen zacht leger zou hebben en niet bij de minste beweging gevaar zou loopen, naar beneden te vallen.

VI.

Mijn eerste gang, nadat ik mijn moeder een brief had geschreven, was natuurlijk naar het lazaret. Tot mijn groote beschaming vond ik zuster Adelheid reeds aan den arbeid te midden van hare medehelpers. Hier werd aan een versmachtende een verkwikkende drank gereikt, ginds legde hare zachte hand een verkoelenden doek op de brandende wond. Ook de baron, die vóór mij was uitgegaan, vond ik er, verbaasd en hoofdschuddende toeziende, hoe zijne nicht zonder aarzelen en toch met groote behoedzaamheid de zieken behandelde. — Zuster Adelheid was volkomen in haar element. Ik had niet noodig, naar haren welstand te vragen: hare wangen gloeiden van ijver, uit hare oogen straalde een heilige voldoening, nu het haar weder vergund was, zuchten te stillen, smarten te lenigen, stille wenschen te bevredigen. Het scheen mij bijna een profanie toe,

van lof toe te spreken. Ik begon dus stil aan mijne ambtelijke bezigheden.

Nadat ik mijne onderzoekingen ter einde gebracht, de noodige geneesmiddelen voorgeschreven en gedeeltelijk zelf toebereid, de verpleegsters ook de noodzakelijke aanwijzingen gegeven had, bezocht ik de andere hospitalen der stad, zoowel om de Russische en de Rumeensche collega's te leeren kennen, alsook om in geval van nood mijne diensten aan te bieden. Overal vond ik een vriendelijke ontvangst, maar ook overal grooten nood; en toch werd mij medegedeeld, dat in de laatste weken honderden gewonden, wier toestand het eenigszins toeliet, naar Rumenië gezonden waren. Het scheen, dat men met opzet de lazaretten in deze stad ontruimde, om ruimte te krijgen tegen den tijd, dat de verovering of de overgave van Plewna nieuwe offers zou eischen. In Plewna, zoo verhaalden overloopers, lagen meer dan 30.000 gewonden, geheel zonder hulp of verpleging, daarbij deden duizenden lijken, die onbegraven verspreid lagen en tot ontbinding overgingen, pestvaardige ziekten onder de inwoners ontstaan, in het kort de ellende deed de haren te berge rijzen. — De gedachte, dat de inneming die stad, wier omgeving zoozeer door bloed gedrenkt was, voor de deur stond, — het verlangen naar den vrede, vervulde aller harten. Tientallen van jaren, zoo zeide men, zouden de wonden niet kunnen heelen, die deze ontzettendste van alle oorlogen der negentiende eeuw geslagen had

maken. Het gemak, waarmede zij vreemde talen aanleerde, was bewonderenswaardig. Zoer vreemd klonk het, wanneer de bleeke lippen der zieken haren naam radbraakten. Gansch anders klonk hij uit een Rumeenschen, dan uit een Russischen, Bulgaarschen of Turkschen mond. Een oude Turk, wiens beide beenen door een kogel weggenomen waren, en die nog slechts weinige dagen te leven had, lispelde slechts voortdurend: „S u j e p t u, K u s u m ! S u, K u s u m !” (Breng water, mijn lam, water, mijn lam !”)

Eens voerde zuster Adelheid mij aan het leger van een zwaar gewonden Turk, die in den afgelopen nacht was binnengebracht. Een patrouille had hem ontdekt, toen hij in een stikdonkeren nacht door de wijnbergen heenliep en het kruitmagazijn naderde. Men had op hem geschoten, en daar de officier een medelijdende ziel was, had men hem niet gedood, maar naar het lazaret vervoerd. Mogelijk hoopte men ook door hem allerlei gewichtige mededeelingen te zullen ontvangen.

„Kent gij dien man?” vroeg zuster Adelheid mij.

Ik antwoordde ontkennend. „Hoe zou ik?” — zeide ik, — „maar,” voegde ik er bij, nadat ik zijn wond onderzocht had, — „die man zal bezwaarlijk den morgen halen!”

„Zie dien ongelukkige eens goed aan!”

Ik deed het. Over zijn door pijn verwrongen gezicht, liep een breede, nauwelijks geheelde sabelwond, zijne oogen geleken twee vuurballen en staar-

den nu eens zuster Adelheid, dan weder mij aan, zijne handen bewogen zich zenuwachtig over het dek heen en weder, terwijl zijn borst koortsachtig zwoegde en de adem zich als een heesch piepen deed hooren.

„Ik heb dien man nooit gezien, zoover ik mij herinner.”

„Toch wel, Dokter! Zijt gij onzen rit naar Simnitza reeds vergeten?”

Nu ging mij een licht op! Ja, dat was de schurk, dien Nicolaï getroffen had, en die ons naar het vervallen grenshuis had gebracht, dezelfde, die Nicolaï's banden verscheurd had en weggeroeid was. — Dat ook hij ons herkende, was niet twijfelachtig: zijn onrust, zijn geheele voorkomen verried het.

Ik verbond zijn hopelooze wond en deed alles, wat tot verzachting van zijn groote pijnen kon dienen, tevens meende ik te bemerken, dat zuster Adelheid zich juist zeer aan hem wijdde. Wel vermoedde ik, wat in de ziel van het edelmoedige meisje omging, en onwillekeurig kwam mij het woord van den Apostel te binnen: „Zoo dan uw vijand hongert, zoo spijzig hem; zoo hem dorst, geef hem te drinken. Zoodoende zult gij vurige kolen op zijn hoofd hoopen.”

Den volgenden morgen kwam ik juist bijtijds, om den laatsten zucht van den stervende aan te hooren. Zijn brekend oog was op zuster Adelheid gericht. Deze zat diep bewogen aan zijne sponde, waarbij zij den geheelen nacht gewaakt had.

„Ach,” zeide zij, toen het afgeloopen was, — „hoe

zeer verheug ik mij, dat juist ik hem mocht verplegen! Nu kon ik hem doen zien, hoe Christenen zich wreken. — Maar hoe dankbaar was hij ook voor elken dronk waters, dien ik hem reikte; hoe berouwvol drukte hij zijne brandende lippen op mijn hand, die hij niet meer wilde loslaten! *Cocóna, ierta — mi, ierta — mi!* (Mejuffrouw, vergeef mij! Vergeef mij!) — Dat waren bijna de eenige woorden, die hij sprak.” —

Ook ik gevoelde mij aangedaan. Onwillekeurig legde ik beide handen op het hoofd der spreekster: „God zegene u! Gij zijt een goed kind, Adelheid!” — meer vermocht ik niet te uiten. —

* * *

De eerste week van December was voorbijgegaan. De tijd, dien ik voor mijn uitstapje naar het oorlogstoo-neel had, was bijna verstreken. Ik verlangde naar huis, naar de liefkoozingen mijner kinderen, die natuurlijk in elken brief vraagden: Wanneer komt gij terug, Papa? — En toch werd ik door onzichtbare banden vastgehouden.

Toen ik op zekeren morgen zuster Adelheid van mijn aanstaand vertrek sprak, zag zij mij verschrikt aan en hare wangen verbleekten. „Gij wilt waarlijk heengaan? — vraagde zij. — O, zeker, naar uwe kinderen, naar uwe moeder, naar huis! — Waarom zoudt gij niet! — Het Kerstfeest staat voor de deur! En hier — wat zou u hier binden?” —

„Ik denk meer”, — zoo luidde mijn antwoord, —

„dat ik hier niet zoozeer meer noodig ben. De lazaretten zijn in een goeden toestand, de verpleging der gewonden laat, dank zij uwe opoffering en die uwer medehelpsters, niets meer te wenschen over; — mijne taak is ten einde.”

„Maar hoe dan, wanneer de dag komt, dien ieder een voor zeer nabij houdt, de dag, waarop Plewna valt?”

Bijna vrees ik voor dien dag! — Hij zal verlossing brengen voor velen, maar zal ook een diepte van ellende aan het licht brengen, waarvoor ik wegkrimp.”

„Wie weet, wanneer deze dag komt, die zoo dikwijls voorspeld is! Ik begin er aan te twijfelen.” —

„Nee, nee, mij komt het voor, alsof nog op dit oogenblik de tijding er van zal aankomen!” — —

„En al was er geen Plewna, al luidden morgen reeds de vredeklommen door het gansche land, mij zou het toch zwaar vallen, om van hier te scheiden, om te scheiden van u, zuster Adelheid! Ik ben er zoo aan gewoon, uw lief gezicht te zien, uwe stem te hooren, uw stille bedrijvigheid gade te slaan, dat ik er niet aan kan denken, dat dit eenmaal niet het geval zou zijn.”

Een weemoedig glimlachje gleed over haar gelaat. „Gij moogt zoo niet spreken, Dokter!” — sprak zij na een oogenblik met zacht trillende stem. — „Wat kan ik, arm meisje, voor u anders zijn, dan het voorwerp uwer goedheid, uwer toegevendheid en

zorg, die, ik wil het niet verbergen, onuitwischbaar in mijn hart geprent is. — Keer gerust tot de uwen terug, tot uwe kinderen, die hun lieven vader met smart verbeiden en de uren tellen, die hij nog wegblijft. Groet hen ook van mij, de onbekende, — om mij behoeft gij niet bezorgd te wozen! Gij ziet, met welk een liefde men mij hier omringt! Zoë wil mij zelfs na den oorlog met zich mede naar haar huis nemen, daar ginds in de Karpathen, ik zal haar tot een zuster zijn . . . Nu, ik in den Gods hand en hoop met Zijn hulp voort te werken tot aan het einde!" —

Met bevende hand nam ze een glas water en ijelde heen. Niettegenstaande het vuur, waarmede zij gesproken had, had ze in de zijkamer het geroep van een zieke gehoord.

„Tot aan het einde!" — Nog dacht ik aan den zin harer woorden na, toen ik om de straat een luid geroep vernam. Jubelend hoorde ik het woord Plewna weergalmen. Met een zeker voorgevoel trad ik op de deur toe, doch reeds naderden van den buitenkant snelle schreden en een jong Rumeensch officier trad binnen. „Plewna is over!" — riep hij van vreugde stralend. — „Leve de 10de December! Zooeven is een telegram van Vorst Karel aan zijne gemalin hier doorgegaan. Ook de onzen zijn er bij geweest, ze hebben zelfs den eersten stoot moeten doorstaan. Dat beteekende dus het hevige schieten, dat wij den geheelen namiddag hoorden! Hoe ellendig, dat ik er niet bij kon zijn!" —

Ik verzocht hem, zich gerust te stellen en mij zoowel als de verpleegsters, die toegelopen kwamen, uitvoeriger mede te deelen, wat hij wist. Van de lippen van eenige Rumeensche soldaten, die het nieuws gehoord hadden, klonk het zacht: *Setraiésca Romania! Setraiésca Carol intein!* (Leve Rumenië, leve Karel de eerste!) —

Hij verhaalde nu, dat Osman dezen morgen een uitval in de richting van Widdin beproefd had, hoe hij van alle kanten werd omsingeld, en zelf zwaar gewond, zich met zijn leger had moeten overgeven. In een tweede telegram was beproefd de onbeschrijflijke ellende te schetsen, die de binnenrukkende Russen en Rumeniërs in de stad hadden gevonden. De meer dan 20.000 gewonden en zieken, die gedeeltelijk sedert maanden zonder verpleging waren geweest, de half bevroren en verhongerde, tot geraamten vermagerde inwoners boden een hartverscheurenden aanblik. — Het gerucht was ditmaal derhalve niet leugenachtig, niet overdreven geweest.

Nog was het verhaal niet ten einde, of mijn besluit stond reeds vast.

„Zuster Adelheid!” — zeide ik, nadat de eerste opgewondenheid voorbij was en wij ons alleen bevonden, — „van mijn vertrek kan natuurlijk nu geen sprake meer zijn; mijn beroep, zoowel als mijn geweten gebieden mij te blijven. Ik vertrek dadelijk naar Plewna. Hoe ik er komen zal, weet ik nog niet, maar ik zal er komen. Misschien zal de talisman

van Vorst Gortschakoff wel weder wonderen doen. — Ditmaal echter reis ik — zonder u, zuster Adelheid; ik zal mij persoonlijk overtuigen van wat er te doen valt, en er u bericht van zenden. Gij weet, dat ik u ten volle, en in alles vertrouwd, en hoop u hiervan thans 't bewijs te kunnen leveren. — Plewna met zijn verpestende stofdeeltjes, zijn koortsverwekkende atmosfeer is een gevaarlijke verblijfplaats — zelfs voor een dokter: ik weet niet of ik er van terugkeeren zal. — De tijd dringt, zuster Adelheid, laat mij kort zijn, als ik eens niet meer terugkeeren mocht, wilt gij u dan mijne kinderen aantrekken, — hen opvoeden, hen iets van uw geest — den geest van deemoed, liefde, echte vrouwelijkheid mededeelen? hen ook den laatsten groet des vaders brengen — wilt gij dat?" —

Ik strekte beide handen naar haar uit; zij echter hield de hare gesloten voor haar borst, en zag mij aan met eene uitdrukking, als verstond zij geen mijner woorden.

„Wilt gij dat, Adelheid?" vroeg ik dringender.

„Mag ik in vrede scheiden?" —

„Wist gij eens, hoe zeer uw woorden mij doen," sprak zij nu. „Mag ik 't willen?"

„Kunt gij de bede des mans, die u met vaderlijke — neen, met meer dan vaderlijke liefde genegen is afwijzen? Nog eenmaal, wilt gij?"

„Ik wil, zoo God het wil," was haar ernstig antwoord, terwijl zij mij de rechterhand reikte

en de linker vast tegen 't kloppend harte drukte.

„Zoo ben ik gerust. Ik zal nog dezen avond u een brief en volmacht zenden, die ik u bid, eerst dan te openen, wanneer mijn leven op aarde geëindigd is. — En nu — vaarwel Adelheid! Vaarwel — tot wederziens.”

Weg ijelde ik van daar; voor de deur wierp ik nog een laatsten blik terug. Zij stond roerloos; 't lief ge-laai was door beide handen bedekt, en 't scheen of een hartstochtelijke droefheid haar overmeesteren zou. O, hoe gaarne ware ik terruggekeerd om de levende gestalte in mijne armen te nemen en haar diep in mijne ziel te doen lezen. Doch ik bedwong mijzelf en sloot de deur.

Nauwelijks had ik mijne woning bereikt, toen mij een Rumeensche telegraafbode achteropkwam. Deze bracht mij een telegram van Vorst Karel, die 't bevel inhield, onmiddellijk naar Plewna op te trekken. Nog aan drie andere artsen in Sistowa was hetzelfde opgedragen. Wagens en paarden zou de commandant van Sistow verstrekken, een afdeeling Dorobantsen zou ons ter wille der veiligheid begeleiden. —

Schielijk was de volmacht alsmede de brief, die het geheim mijns harten openbaarde, geschreven en aan zuster Adelheid gezonden; spoedig was mijn valies gepakt, de apotheek in gereedheid gebracht, de instrumenten der chirurgie beproefd en nagezien. In minder dan twee uren waren alle toeberheidselen gereed, was met mijne collega's 't noodige afgespro-

ken, de wagen met vier stevige paarden voorgereden, en nauwelijks kwam de maan achter wolken te voorschijn en beschoen de bergen in 't Oosten, of wij hotsten voort over het oneffen plaveisel onzer stad. Wij reden ons lazaret voorbij. Door een der vensters scheen helder licht; een donkere gestalte werd zichtbaar, die 't venster opende en naar buiten staarde. Het maanlicht bestraalde die lieve, mij zoo goed bekende trekken.

„Eene der verpleegsters vermoedelijk,” vroegde een mijner reisgenooten op goedigen toon.

„Vermoedelijk wel,” gaf ik ten antwoord.

Voorbij! — — Welhaast lag de stad achter ons. Daarbuiten sloten zich de Dorobantsen bij ons aan. Mijn drie collega's hulden zich in hun pelzen, want de Decembernacht was frisch — en sliepen spoedig in. Vergeefs beproefde ik hun voorbeeld te volgen, en toen tegen den morgen de reusachtige verschan-sing van Plewna zich aan ons oog vertoonden, had nog geen slaap mijne oogleden gesloten.

VII.

De hand weigert neder te schrijven wat de oogers zagen. Zulk een overmaat van menschelijke ellende, zulk een diepte van jammer, als mij in Plewna tegentrad uit de holoogige gezichten der inwoners, uit het stuiptrekkend worstelen der stervenden, uit het bitter geklag van vrouwen en kinderen — had ik nimmer mij voorgesteld. Wat ik daarover later in nieuwsbladen en oorlogsberichten las, was vreeselijk, verpletterend, en echter slechts flauwe afschildering van de ijzingwekkende werkelijkheid. O, woede des krijgs, wanneer zult gij eindelijk eindigen deze schoone aarde met uwe jammeren te bezoedelen? O, krijgsglorie, Victorie van ijdele vorsten, over verscheurde menschenlichamen houdt gij uw intocht, en uwe banieren in zijn bloed geverfd. De schetterende overwinningkreten, die rondom u opgaan, worden teruggestooten door de vervloekingen en jammertonen van de vijanden, op wier nek gij uw voet zet. —

Voor eeuwig moge de sluier blijven rusten over de ellende, die de eerste twee weken na den val van Plewna de stad en de omgeving drukte. Hoe 't mij mogelijk

was gedurende die weken te werken, te denken, te leven, alles te zien zonder 't verstand te verliezen, dat is mij bij nadere beschouwing een onoplosbaar raadsel. Mijn collega's beoordeelden dit alles even als ik. Ik geloof, dat alleen de bovenmenselijke inspanning ons op de been hield.

De heilige Kerstavond kwam, en voor 't eerst mocht ik eenige uren van onafgebroken rust genieten, welke ten laatste ook de sterkste man niet ontberen kan. Voor besmetting was ik — God dank! bewaard gebleven. De sterke vorst, die plotseling zich met kracht gevoelen deed, had hierop gunstig gewerkt.

Het was de heilige Kerstavond, maar ik gevoelde mij allerminst in een gewijde Kerstfeeststemming. Bovendien schreef men in 't land van mijn tegenwoordig verblijf eerst 12 December! — Zoo sloot ik de oogen en beproefde mij in den geest te verplaatsen naar mijn lief te huis en die mij dierbaar zijn. Ik zag den Kerstboom onstoken en daaronder de vele Kerstgaven; de kinders werden door Grootmoeder daarheen gevoerd, en toch waren 't geen recht vroolijke gezichten, waarin ik blikte. Martha'tje zag rond in de kamer; als zocht zij iemand, en in Marietjes oogen stonden heldere tranen. Grootmoeder reikte haar een brief, dien ik voor den feestavond gezonden had; de lippen der kinderen kusten de regels, kusten de onder teekening. „Papa, lieve Papa, Papa!” — zoo klonk het door de kamer, zoo klonk het mij toe in mijn eenzaamheid. Mijn hart werd week —

en toch wilde en moest ik krachtig blijven. Ik zocht daarom naar papier, om mijn kleinen lievelingen ook bij het nieuwe jaar, aan welks begin om mij heen nog niemand dacht, een vaderlijken groet te zenden.

Juist had ik mijn brief dichtgemaakt en stond op het punt een tweeden aan zuster Adelheid te beginnen, van wie ik tweemaal een kort schrijven had ontvangen, toen de soldaat, die de functie van oppasser bij mij waarnam, mijn kamer binnenkwam en mij een brief bracht. Het adres was in de Fransche taal, het schrift klaarblijkelijk dat van een dame; die ik echter niet kende. Op mijn vraag, wie hem den brief gegeven had, antwoordde Janko: „een ordonnans, die juist uit Sistow gekomen is.” Een bang voorgevoel bekleemde mij het hart: „Zuster Adelheid!” — In grooten haast doorvloog ik den brief, dat ik beefde, daartoe was maar al te veel reden. De brief luidde:

Monsieur le Docteur!

Ik gevoel mij verplicht, U mede te deelen, dat onze dierbare vriendin Adelheid sedert verscheidene dagen onwel, ik mag wel zeggen, zeer ziek is, hoewel zij er zelf niets van wil hooren en, zoo goed ze kan, haar taak voortzet. De dokter vreest typhus en twijfelt er aan, of ze die wel zal kunnen doorstaan. Wij zijn ontroostbaar; onze beden, om zich wat te ontzien, helpen niets. Wanneer gij voor eenige dagen over kondt komen, — naar U zou ze luisteren. Wij

allen hebben onze Adelheid zoo lief en bidden dagelijks voor hare gezondheid.

UWE ZOE PHILIPPESCU.

Het papier ontviel aan mijn handen. — Zoo moest dan ook deze slag mij treffen! Haar moest ik verliezen, haar, aan wie mijn gansche hart hing, niet met de vurig ontgloeide liefde van den jongeling, maar met de diepere, meer innige liefde van den gerijpten man! — Ik zou haar verliezen, terwijl ik haar nauwelijks gevonden had, terwijl ik meende, dat ze door den Vader daar boven voor mij bestemd was, om de plaats in te nemen van wat ik al verloren had! — Neen, neen, — het kan, het mocht niet zijn! — En toch, wanneer de diagnose van den dokter te Sistow juist was, wanneer het waarlijk de sluipende engel des dood was, die haar lippen aanraakte, — dan zou het dwaas zijn, nog langer hoop te voeden. — Toch wilde ik de hoop niet opgeven, ten minste niet, vóór ik met eigen oogen gezien en geoordeeld had. Ik had dus geen bedenkingen meer. Mijn werkzaamheden te Plewna kon ik nu, zonder te veel mijn geweten te bezwaren, voor eenigen tijd aan mijn collega's opdragen; en nog nauwelijks was er een uur verstreken, nadat ik dien ongeluksbrief in handen had, of ik zat reeds in een gemakkelijk wagentje, terwijl de koetsier, dien ik een goede belooning had toegezegd, zijn ruige paarden zoozeer aanzette, dat

ze als razend over den hard bevroren weg voortjaagden. Ik bekommerde mij niet om den scherpen oostenwind, die mij ondragelijk scherp in het aangezicht sneed, noch om de dansende sneeuwvlokken, die mij van tijd tot tijd het gezicht verblindden!

Nauwelijks gunde ik de wakkere dieren te Novoselo de noodige rust. De bezorgdheid om te laat te komen liet mij geen oogenblik rust. Nooit scheen mij een rit zoo lang toe, en toch heeft waarschijnlijk zelden iemand den afstand tusschen Plewna en Sistowa in zoo korten tijd afgelegd als ik.

Toen wij de laatste hoogte bereikt hadden, waar de stad zich met haar torens en minarets voor mijn voeten uitbreidde, en door den Donau bespoeld werd, liet ik stilhouden, om te voet den welbekenden weg in te slaan naar het lazaret, welks hoogen gevel reeds van verre te zien was. Ik gevoelde, dat het hoog noodig was, dat ik mij zelf al wandelend tot kalnte bracht, maar bovendien, dat ik mij zou te wapenen hebben met al de geestkracht en kennis, die mij ten dienste stonden.

Toen ik mijn hand op de deurknop van de ziekenzaal legde, die tot nu toe het tooneel van zuster Adelheids werkzaamheid geweest was, beefde ik niet; mijn hart sloeg wonderbaarlijk rustig. Bij het binnentreden viel mijn eerste blik op haar, die ik reeds verloren gemeend had. Zij zat in een leuningstoel, met de handen gevouwen, de oogen gesloten. Welk een verschrikkelijke verandering had er echter met

dat lieve gezicht plaatsgegrepen! De wangen waren slap en ingevallen, om de anders zoo heldere, nu zoo diep ingezonken oogen donkere randen, — terwijl een korte en snelle ademhaling de borst deed golven. Zachtkens naderde ik de sluimerende, maar te licht was haar slaap. Zij sloeg de oogen op, zag mij aan en herkende mij, daar een vluchtige blos haar trekken verhelderde. Zij wilde opstaan, maar kon het niet; met een matten glimlach stak zij mij slechts hare vermagerde hand toe.

„Ik wist, dat gij zoudt komen, en mij niet alleen laten! — Ziehier” — dit zeggende stak ze haar hand in den zak en gaf mij mijn brieven terug, — „wat gij mij hebt toevertrouwd, — neem het terug: — uw verzoek — zal ik nu wel niet behoeven te vervullen.”

„Zuster Adelheid,” zeide ik, — „ik ben gekomen, omdat gij ziek, zeer ziek zijt, en ik u gaarne zou willen helpen. Waarom hebt gij u meer ingespannen dan uwe krachten konden verdragen?”

„Verdragen! — Kon — mocht ik dan anders handelen? Ik had beloofd ten einde toe te zullen volharden en moest dus mijn woord houden. Ik hang niet aan het leven, dat mij zoo oneindig veel leed en zoo weinig vreugde gebracht heeft! — Kan ik een schooner dood sterven dan hier?”

„Maar nu moet gij mij in mijne bevelen gehoorzamen. — Hebt gij dat ook niet beloofd?”

„En wie zorgt dan voor mijn gewonden? Moeten

die aan zichzelf overgelaten worden? Alle verplegers en verpleegsters hebben handen vol werk en kunnen er het mijne toch niet bij doen!"

Ik wierp een blik op de gewonden en zag hunne oogen met een roerende deelneming op hunne zieke verpleegster gericht.

„Zuster Adelheid," zoo ging ik voort, — „is mijn woord u als waarborg voldoende, dat het hun aan niets zal ontbreken?"

„Welaan dan", antwoordde zij na eenige oogenblikken, — „doe met mij, wat ge voor noodig houdt. Ik gevoel me erg ziek." — —

Ik riep Adelheids medehelpsters en verzocht haar, de zieke dadelijk naar bed te brengen. — God dank! — ik behoefde niet geheel te vertwijfelen. Het ergste, wat ik gevreesd had, de lazarettypus, was het niet; hare zenuwen echter waren, ten gevolge van bovenmatige inspanning in de vreeselijkste verwarring, zoodat, toen ik nog nauwelijks een paar uur bij haar bed gezeten had, er een zenuwkoorts losbrak en wel met een hevigheid, zooals ik nog zelden had waargenomen. Zij herkende niemand; wilde phantasieën verontrusten haar, terwijl zij bij al haar ijlen zich voortdurend bezig hield met haar zieken en gewonden. Ook mijn naam kwam somwijlen over haar heete, droge lippen, en zoo dikwijls zij dien noemde, gevoelde ik met smart den nagalm er van in mijn binnenste. — Hoezeer sneed mij haar aanblik door de ziel! Deze liefelijke, jeugdige gestalte, als met een onbarmhartige

hand gebroken! Deze reine, teedere meisjesziel — ten prooi van akelige schrikbeelden! —

Zes dagen en zes nachten zat ik aan haar sponde zonder te wankelen of te wijken. Wat mijn wetenschap mij aan de hand deed, voerde ik met de meeste nauwgezetheid uit; met eigen handen bereidde ik hare geneesmiddelen, uit mijne handen ontving zij de verkoelende druppelen voor haar brandende lippen en de ijscompressen op haar gloeiend hoofd. Geen slaap kwam in mijn oogen; alle inspanning, die ik doorstaan had, was vergeten; nauwelijks gunde ik mij den tijd, het noodige voedsel tot mij te nemen; de gewonden echter vergat ik niet.

Het kalmst scheen Adelheid, wanneer ik haar heete handen in de mijne hield. Het was een strijd op leven en dood, dien zij streed, een strijd van de frissche jeugd met de huiveringwekkende machten des verderfs. — Dicht langs den rand van het graf voerde het smalle pad voorbij. De poort naar gindsche zijde, — meermalen was het mij, alsof ik ze geopend zag! —

Eindelijk — op den zevenden morgen kwam er een wending ten goede. Haar jeugdige kracht zou de zege behalen. Na een betrekkelijk rustigen nacht sloeg de zieke de oogen op. Ik jubelde inwendig, al was het niet zonder vrees; want al was het ergste ook doorstaan, alle gevaar was nog niet geweken. Het anker der hoop had echter weer grond gevonden; de storm had het zwakke scheepje verbrij-

zeld; zou het nu in de haven nog schipbreuk lijden? —

Zoekend dwaalden hare nog matte oogen, die mij nu dubbel zoo groot toeschenen als vroeger, door de kamer en bleven eindelijk op mij rusten. Hunne uitdrukking zeide mij, dat ze mij herkende. „Zuster Adelheid,” fluisterde ik, — „met de hulp van den Hemelschen Arts zult gij genezen, wanneer gij ééne voorwaarde kunt vervullen: rust, ongestoorde rust! — Sluit uw oogen weder, — beproef te slapen!” — Dit zeggende gaf ik haar een kalmeerend geneesmiddel. — Toen ze sliep, riep ik de trouwe Zoë, die zoo menige nachtwake met mij gedeeld had, bij haar bed. Ik ging vervolgens naar mijn benedenwoning, wierp mij op de knieën, zond mijn gebed, dat ik niet in woorden wist te brengen, op tot den almachtigen Helper daarboven en smeekte om bewaring van dat dierbare leven. — Eenige uren slaap verkwikten mij buitengewoon. Ik voelde mij als nieuwgeboren en ook inwendig genoegzaam gesterkt, om met vaster tred en mannenmoed den komenden dag te gemoet te gaan.

* * *

Langzaam, zeer langzaam herstelde Adelheid; schoorvoetend week de zwakte, die zich door haar geheele wezen verspreid had; er viel echter niet aan te twifelen, ze week toch! — Spoedig kon ik haar toestaan, eenige woorden te spreken en durfde ik het wagen, hare vragen te beantwoorden. De eerste

gold natuurlijk hare verpleegden. Wat hadden zij gejammerd, dat hunne Cocóna Adelaïda hun ont-rukt en zelf ziek was! Zij wilden maar niet gelooven, dat zij in gevaar verkeerde. Sommigen beloofden hun-nen heiligen, ik weet niet wat, wanneer zij haar gezond maakten, anderen scholden hunne heiligen uit, omdat ze hunne engel ziek gemaakt hadden! Welk een vreugde was het, toen ik hun kon mede-doelen, dat het grootste gevaar geweken was. Het liefst zouden zij dadelijk naar haar bed geijld zijn, om hare weldoende hand te kussen, maar ook dat wilden hun vertoornde heiligen niet hebben!

Niet minder groot was de vreugde van Adelheids medehelpsters! Zulk een onbaatzuchtige, hartelijke vriendschap, die geen spoor van ijverzucht vertoonde, zou ik nooit bij zulke warmbloedige, oostersche vrou-wen gezocht hebben. Welk een betoovering had dit eenvoudige, bescheidene Duitsche meisje zelfs over deze weerspannige geesten geoeffend! — —

Middelerwijl ging de oorlog zijn bloedigen gang. — Het nieuwe jaar was in het Westen begonnen, in het Oosten schreef men 20 December.

Op den tweeden Januari voerde Gurko zijne gardes van Plewna naar de oude stad Sofia en sloeg van-daar zonder lang te rusten den weg naar Philipopel in. Den 7^{den} Januari trokken de Russen, niettegenstaande de sneeuw zeer hoog lag en er een ontzet-tende koude heerschte, langs smalle paden over den Balkan en vielen de Turken, die zich in den Sjib-

ka-pas genesteld hadden, in den rug aan; Radetzki deed hetzelfde aan de voorzijde, en zoo werd de gansche armee gevangen. Zonder ophouden, aan een wilden bergstroom gelijk, vielen de Russische legermassa's in Roemelië. Alles, wat nu ondernomen werd, geschiedde met toereikende krachten en met dien tact en die energie, die den waarborg voor den goeden afloop reeds in zich draagt, en die, wanneer ze vroeger gebruikt ware, duizenden menschenlevens zou behouden hebben. Spoedig bracht de telegraaf het verbaasde Europa de tijding, dat Suleimans leger naar alle vier windstreken verstrooid, en Adrianopel, de stad der moskeeën en der rozen, in handen van den veroveraar was. En wederom niet lang daarna en de Kozakken baadden hunne paarden, die met stof en zweet bedekt waren, in de blauwe golven van de Zee van Marmora, en de gouden koepel der Aja Sophia blonk den aanrukkenden scharen tegen, en het was hen, als vernamen zij den groet van het eerwaardige, dertien oeuwen oude godshuis: „Weest welkom, gij zonen van het Noorden! Komt en werpt de Halve Maan ter neder, plant na 425-jarige schande het kruis weder, opdat het wilde Allah-geroep voor immer verstomme en een Halleluja en te Deum weder door mijne gewelven weergalmen! —

Opnieuw vloeide het bloed bij stroomen; echter, dit zou het laatste zijn! —

De dag, waarop zuster Adelheid haar bed kon verlaten, brak aan. Zij meende dezen dag niet beter te kunnen vieren, dan door zich naar hare vroegere verpleegden te laten dragen, en voor ditmaal was mijn waarschuwen vruchteloos. De blijdschap van het wederzien waag ik niet te beschrijven. Dikke tranen rolden langs de gebaarde gezichten der geharde krijgslieden, toen zij het bleeke meisje zagen, dat, al was het slechts met de oogen, allen een vriendelijken groet toewenkte.

Gelukkig bleven de gevolgen, die ik van dit bezoek gevreesd had, uit. — Somwijlen, als het mij gelukte, een wensch, dien zij koesterde — zij had zoo weinig wenschen! — te raden en te vervullen, dan vertoonde zich reeds op hare wangen een rozen glans, en toch wist ik zeker, dat een algeheele genezing, een volkomen herstel harer krachten hier voor haar niet te wachten was. Zij moest weg, weg naar een ander, frisscher, reiner luchtstreek, dan hier, waar de lucht met allerlei ziektestoffen bezwan-gerd was. — Nog wist ik niet recht, hoe dit te volvoeren.

Ik had vroeger, naar ik meen, van Zoë Philip-pescu vernomen, dat de 13de Januari Adelheids ge-boortedag was, en ik besloot, haar op dezen dag een kleine verrassing te bereiden, die de dagelijksche een-tonigheid eenigszins zou afwisselen en haar te gelijker tijd een weinig zou opwekken. Het gelukte mij een kleinen dennenboom te vinden, en met behulp harer

vriendinnen maakte ik dien als een kerstboom op, voor zoover dit in Sistowa mogelijk was. Gaven stroomden van alle kanten toe, en de boom werd in een zijkamer geplant, waar Adelheid niet pleegde te komen. Toen de morgen van haar geboortedag gekomen was, geleidde ik haar, nadat zij op mijne vraag, of eene verrassing, die men haar bereid had, ook zou kunnen schaden, ontkennend geantwoord had, naar de feestelijk versierde kamer, waar hare vriendinnen haar reeds wachtten. De luiken waren gesloten en de kleine kamer straalde van licht.

„Kerstmis!” — riep zuster Adelheid, gelukkig glimlachend uit.

„Jawel,” zeide ik, „Kerstnis, eindelijk ook voor u! — De heilige avond, die de geheele wereld toeroept: Er zij licht! — U heeft hij donkerheid en duisternis gebracht. Maar, God lof! de duisternis is geweken, licht en leven zijn wedergekeerd, en nu heeft de liefde ook niet willen achterblijven. Zie eens wat ze u gebracht heeft, voor het Kerstfeest en voor uwen geboortedag.” —

„O, maar waarmede heb ik het verdiend, dat men mij zoo lief heeft? — Zoë — Kathinka — Irene, ja, gij hebt mij lief, — o, kan ik het uitspreken, hoezeer ik er u dankbaar voor ben?” — Zij ging tot allen, en drukte hen aan haar hart. „En gij, mijn waarde Dokter,” — zeide zij, zich tot mij wendend, — „ik vermoed, wie mij dit feest bereid heeft” — —

„Niet verder, zuster Adelheid,” zoo viel ik haar

in de rede, — „niet verder! — Uw vermoeden heeft u wel niet bedrogen, maar de woorden, die gij nog op de tong hebt, mag ik, naar ik meen, niet aanhooren; zij zouden mij oogenblikkelijk uit uwe nabijheid verbannen.” —

Maar wie weet, of zij zich wel door deze bedreiging zou hebben laten afschrikken, wanneer niet op hetzelfde oogenblik een luid klokkengelui ons gesprek gestoord had. Het gold het kerkelijke feest van het orthodoxe Nieuwjaar.

Wij stonden in een aandachtig zwijgen bij elkander en vouwden de handen. De jonge oostersche meisjes sloegen hun drievoudig kruis en ontvingen van hunne zijde onze hartelijke gelukwensen.

„Dat dit nieuwe jaar spoedig, spoedig vrede brenge voor allen, die onder de rampen van den krijg zuchten en bloeden!” — zeide zuster Adelheid met diepgevoel. — „Vrede op aarde!” —

„Amen, zuster Adelheid,” liet ik er op volgen, — „en dat het ons beiden spoedig vergund zij, de klokken van ons geboorteland te hooren luiden!” —

VIII.

In de stille, onvergetelijke uren, die ik aan de zijde der herstellende doorbracht, had zij de behoefte gevoeld, om den sluier van haar verleden op te lichten, en mij een blik te laten slaan in haar leven, dat, naar zij reeds lang wist, mij dierbaar was geworden.

Ach, het was weinig verheffends en veel verdriegtigs, wat ik daar vernam.

Hare moeder, de nicht van den baron Von Kölzen, eene Vrijvrouw van Hohenthal van geboorte, was tegen den wil van hare adellijke ouders en verwanten gehuwd met kapitein Waldan, die slechts van burgerlijke afkomst was.

Zij had hem in de residentie leeren kennen en zijn schitterende gaven en ridderlijke schoonheid hadden het zeventienjarige meisje met onverbreekelijke banden aan hem verbonden, zoodat zij hem naar zijn afgelegene garnizoensplaats gevolgd was.

Het was een huwelijk, dat in alle opzichten ongelukkig was. Kapitein Waldan bezat noch diepte

des gevoels, noch vastheid van karakter. Zijn schitterend uiterlijk moest zijn inwendige leegheid geheel vergoeden. Gewoon, de bewondering van het vrouwelijk geslacht grootmoedig aan te nemen, beschouwde hij ook de liefde der jonge Hildegard als iets, dat van zelf sprak, en begreep volstrekt niets van het offer, dat zij hem bracht, door uit liefde voor hem met hare geheele familie te breken.

Toen de eerste bedwelming bij hem voorbij, en het alledaagsche leven met al zijn nuchterheid zijn rechten opnieuw deed gelden, begon hij zich in zijn huwelijk te vervelen en toen het groote vermogen, dat hij niettegenstaande de vijandschap der familie toch verwachtte en dat hij ter bevrediging zijner nobele hartstochten ook zeer goed gebruiken kon, uitbleef, moest de arme jonge vrouw het ontgelden. Hij behandelde haar eerst koel, vervolgens onverschillig, eindelijk hard en onrechtvaardig en beantwoordde al haar klachten met bijtende ironie en bitteren spot over de hooge eer, die hem door zijn verbinding met haar hooge familie was ten deel gevallen.

Te laat erkende de ongelukkige, hoezeer zij zich vergist had en welk een onwaardige zij haar hart geschonken had. Voor de oogen der menschen was hij altijd de beminnenswaardigste echtgenoot, en niemand vermoedde, hoe het de jonge vrouw te moede was, wanneer men met vleiende woorden haar geluk prees en zij, door de blikken van haren man ge-

dwongen, in den lof van haren pijniger moest instemmen.

Was, ten gevolge van zulk eene behandeling, de stemming der bedrogene vrouw reeds ten hoogste ongelukkig, zoo trof haar het bericht van den plotselingen dood harer ouders als een donderslag. Niet met haar verzoend waren ze kort na elkander overleden en hadden in hun testament hunne ongehoorzame dochter niets meer nagelaten, dan de wet voorschreef. Nu kende echter de woede van Waldan geen grenzen meer. Hij noemde zijne vrouw een bedriegster en vervloekte het uur, toen hij haar voor het eerst gezien en bewilligd had, alleen haar toe te behooren, hij beschouwde zijn geheele leven als mislukt, ja verlaagde zich zelfs zoozeer, dat hij haar mishandelde, wat hem wel is waar later berouwde, maar dat hij toch weder herhaalde.

Intusschen was om verschillende redenen de positie van kapitein Waldan onhoudbaar geworden. Hetzij dan dat zijn huiselijk leven publiek was geworden, of dat hij minder goed in zijn ambt stoud aangeschreven — nog was zijn trouwdag niet verjaard, of hij zag zich genoodzaakt, den dienst te verlaten. Bij zijn beperkte middelen en de aanzienlijke schulden, die hij door zijn lichtzinnig leven gemaakt had, schoot hem niets anders over, dan de eerste de beste betrekking, die hem aangeboden werd, aan te nemen. Hij, de man van de wereld, de bewonderde cavalier, werd — gevangenisbewaarder te Bergheim. Daar,

binnen de muren der gevangenis, zag Adelheid het levenslicht.

De geboorte van hun dochtertje veranderde niets aan het treurige leven der beide echtelieden. Ontevreden met zijn betrekking, door iedereen geminacht, vergramd tegen zijn noodlot, dat hem naar zijne meening altijd ongunstig geweest was, voor godsdienstige indrukken geheel ontoegankelijk, schoot Waldan zich eindelijk een kogel door het hoofd, toen de kleine Adelheid nauwelijks haar derde levensjaar bereikt had.

Nu begon voor de jonge eenentwintigjarige weduwe de bittere strijd om het bestaan. Wel genoot zij een klein pensioen, dat door de gunst des konings nog verhoogd was geworden, maar hare inkomsten waren toch niet toereikend, om zichzelf en haar kind overeenkomstig haar stand te onderhouden. Zich tot hare bloedverwanten te wenden, hun om hulp en bijstand, om wederopname in de familie te smeeken, daartegen kwam Hildegardes trots op. Wat zij misdaan had, wilde zij dragen en er voor boeten. Dat van staatswege haar neef, Baron Von Kölzen, tot voogd harer dochter benoemd werd, nam zij onverschillig op. In de vier jaren van haar ongelukkigen echt was haar karakter gerijpt, haar wilskracht gestaald, zij had den ernst des levens vroegtijdig leeren kennen, had geleerd op eigen voeten te staan, en zij boog zich niet onder het zware lot, dat haar ten deel was gevallen. Van alle goederen des levens had zij slechts

een enkel uit den schipbreuk gered, dat was haar dochtertje, dat zij met onuitsprekelijke liefde beminde, en dit laatste, dit eenige kleinood te behoeden en te bewaren voor alle stormen des levens, dit beschouwde zij voortaan als haar eenigen plicht.

In een voorstad van Dresden huurde zij een kleine woning. Om haar pensioen niet geheel op te teren, werkte zij met hare handen, die volstrekt geen werken gewoon waren, van vroeg tot laat. Zich zelf gunde zij geen enkele ontspanning, geen rust; zij bespaarde elken penning, zij ontzegde zich het noodigste, om hare dochter eene goede opvoeding te kunnen geven, eene opvoeding, die haar in staat moest stellen, onafhankelijk van de gunst der menschen, zich eene geachte positie in de maatschappij te kunnen veroveren.

Zoo groeide Adelheid op. De trouwste moederliefde was de zonneshijn, die hare jeugd verhelderde. Toen zij haar achttiende jaar bereikt had, deed zij haar examen als onderwijzeres op de meest schitterende wijze. Zij kon getroost haar toekomst tegengaan. Vooreerst echter hield de zorg over hare moeder haar er van terug, om de eerste vlucht in de vreemde, onbekende wereld te wagen. De zorgen en becommelingen des harten, de onverpoosde arbeid, de nooit rustende zelfkwellingen, door de herinnering van haar ellendig leven gewekt, hadden de gezondheid der betrekkelijk nog jonge vrouw vroegtijdig ondermijnd. Zij teerde langzaam, maar reddeloos weg, en

nu was het de teederste kinderliefde, die hare laatste dagen verhelderde en alles aanwendde, om het wegstervende leven te behouden. — Tevergeefs! — Wanneer Adelheid aan de sponde der lijderes knielde, hare bleeke wangen streelde, hare magere handen kuste, dan vertelde zij hare dochter van vervlogen dagen, van het korte, bedriegelijke geluk, dat zij genoten, en van den langen, zwaren strijd, dien zij doorgemaakt had, van de wonden, die nooit heelden maar nog voortbloedden in haar hart. Toen kreeg het karakter van het jonge meisje dien diepen, ernstigen plooi, die haar nooit meer verliet, en hare schoone trekken ontvingen dien gewijden stempel, die bij allen zichtbaar is, die het louterende vuur van den tegenspoed hebben moeten doorgaan.

Toen de trouwe moederoogen zich sloten en een gevoel van alleen zijn, van volstrekte verlatenheid over haar kwam, toen vatte Adelheid het besluit op, zich in het diaconessenhuis der hoofdstad te begeven en zich geheel aan den dienst der liefde te wijden, hetzij dan als opvoedster der jeugd of als ziekenverpleegster. Zij stelde zich het zoo schoon voor, om verre van het gewoel der gevoellooze wereld, verre van de schandalen en vijandige menschen, in stilte te leven en te werken, haar eigene begeerten te onderdrukken en geheel op te gaan in den dienst van het groote geheel. Het liefst zou zij naar een missie in het Oosten vertrokken zijn, naar Beiroet, naar Alexandrië, of Jeruzalem.

En toch — na zichzelf nauwkeurig onderzocht te hebben — trad zij terug. Haar gezond verstand en haar teeder geweten zeiden haar, dat het toch eigenlijk onzuivere beweegredenen waren, die haar tot dit besluit aandreven. Niet om de armen, de weezen, de zieken, de verlatenen was het haar te doen, niet hun wilde zij lafenis, troost en hulp brengen; neen, slechts aan zich zelf had zij gedacht, haar geluk, haar eigen welvaren, haar eigen vrede was het, dien zij zocht, dien zij zichzelf voor haar gcheele leven wilde verzekeren. Was dit de zich zelf verloochnende, zich overgeevende liefde, die de plicht eener diacones is? — Neen, dit was zelfzucht, eigenbaat! —

Niet lang bedacht Adelheid zich, maar nam ten huize van een rijken bankier eene plaats in als gouvernante. Men had haar wel gewaarschuwd, dat zij zich eerst moest bedenken, want dat haar zwarigheden en strijd zouden wachten; doch zij verlangde naar den strijd. „Door strijd tot vrede!” — was hare leuze.

Bijna twee jaren bleef zij in die betrekking, die hare voorgangsters telkens na weinige maanden weder hadden verlaten. Het gelukte haar de ijsschots, die de god Mammon om de harten der bewoners dier prachtige villa aan den oever der Elbe deed ontstaan, te doen ontdoeien. Getrouwe plichtsvervulling, zich zelf vergetende liefde tegenover de meisjes, die aan hare zorg waren toevertrouwd, een vriendelijke, bescheidene, hoewel standvastige houding deed haar de harten winnen, zoowel van jong als van oud. Zij

gevoelde zich, al was het ook niet gelukkig, dan ten minste toch tevreden; door standvastig te volharden op haar post, verkreeg zij de genezing harer ziel.

Daar brak de oorlog in het Oosten uit. De bankier, die voornamelijk met Rusland en het Oosten zeer uitgestrekte handelsbetrekkingen onderhield, en mischien juist daardoor van den „krach,” die in het jaar 1873 westelijk Europa deed sidderen, verschoond was gebleven, onderging verlies op verlies. De eene bezuiniging voor de andere na moest hij zich en zijne familie, die geen ontberingen kende, opleggen, ja eindelijk moest de geheele schitterende huishouding aan een kant worden gezet. Een bankroet stond voor de deur. De man vluchtte naar Amerika, de vrouw nam met hare kinderen haar intrek bij de ouders en de arme gouvernante stond met verlies van bijna geheel haar opgespaarde loon op straat.

Daar las zij de oproeping der vrouwen van het vorstelijke huis aan alle Duitsche vrouwen en jonkvrouwen, dat zij, wie de ellende van den krijg ter harte ging, en den wensch in zich voedden, om mede te werken tot verpleging der ongelukkige offers, zich konden aanmelden, om werkzaam te zijn op het arbeidsveld, waarop van oudsher het vrouwelijk geslacht zijn schoonste overwinningen behaald had.

Deze oproeping klonk in Adelheids oor als een stem van den hemel, waaraan zij gehoor moest geven. Nu gevoelde zij zich vrij van elk verwijt van zelfzucht. Zonder een oogenblik te aarzelen begaf

zij zich tot den directeur der inrichting, overwon de zwaarigheden, die hare jeugd haar in den weg dreigde te leggen, en maakte haar proeftijd door. Op welke wijze zij hare vrijwillig op zich genomen verplichtingen vervulde, hoe zij zich, met opoffering van zich zelf, aan de verpleging der ongelukkigen wijdde, daarvan hebben de zegenwenschen van hen, die genazen, de zuchten van dankbaarheid op de lippen der stervenden, waar laatste blikken de trouwe verpleegster zochten, het schoonste getuigenis afgelegd.

IX.

Zeer gering waren intusschen de vorderingen van zuster Adelheids herstel. Onder andere omstandigheden zou hare jeugd reeds lang over de naweeën der ziekte hebben getriomfeerd, maar juist de vroegere frischheid en veerkracht was het, die niet weder terug wilde keeren, en dit maakte mij het meest ongerust. Er bestond geen ander middel dan verandering van luchtstreek. Ik moet haar zien te overreden, om de plaats harer werkzaamheid, ja het land te verlaten, en haar geboortegrond op te zoeken. Op mijne toespelingen had zij tot nu toe het zwijgen bewaard, hoogstens gaf ze ten antwoord: „Laat mij maar tijd, ik gevoel immers, dat ik van dag tot dag beter word!” — Dikwijls vond ik haar, geheel tegen hare gewoonte, in diep nadenken verzonken. Was het misschien de zorg over hare toekomst, die haar hart bezwaarde! Was het ook het oneens zijn met zich zelf, om maar voor altijd het diaconessenkleed aan te nemen, in overeenstemming

met haar vroegere plan, zelfs op gevaar af, dat een vroege dood haar lot zou zijn? —

Hoe? — was ik dan niet in staat, haar een toekomst te bereiden? Zou ik het niet wagen, om eindelijk het beslissende woord te spreken? — Maar deed ik er wel aan, om haar jonge leven aan het mijne te binden, dat zijn middaghoogte reeds bereikt, zoo niet overschreden had? En was het edel, om haar nu van liefde te spreken, nu zij door dankbaarheid gedrongen, mogelijk „ja” zou zeggen, terwijl op den bodem van haar hart misschien een „neen” sluimerde?

Het was Baron Von Kôlzen, die ten minste de oorzaak was eener beslissing.

„Goeden dag, Dokterij!” — zoo sprak hij mij vergenoegd aan, toen hij, het was eenige dagen na Adelheids geboortedag, onverwachts mijn kamer binnentrad, terwijl ik juist eenige ambtelijke bezigheden ten einde had gebracht. — „Daar zijn we weer terug, we willen hopen voor de laatste maal! — En, hoe gaat het, hoe vaart gij? Nog altijd op uw post? Veel werk gehad?” —

Ik had veel moeite, al de vragen te beantwoorden, die de oude heer bijna in eenen adem tot mij richtte. Nu eens viel hij mij in de rede met „een verschrikkelijk, verschrikkelijk!” dan weder hoorde ik een „heerlijk, heerlijk!” — „Pas eens op, pas eens op!” zeide hij ten slotte — deze Halvo-maans-Turken komen er voor dit maal met een blauw oog af, en

als de Russen Konstantinopel bestormen, moeten zij er toch weer uit! — Ja, als er geen Engelschen in de wereld waren, die zich aan een aardig zaakje meer gelegen laten dan aan iets anders!" —

Toen ik eindelijk over Adelheids ziekte sprak, bemerkte ik op zijn gelaat toch een dieperen indruk, dan ik verwacht had.

„Wat?" — zeide hij ernstig, — „is de kleine ziek — en hier ziek geworden? — Gevaarlijk? — Gij hebt het haar toch aan niets laten ontbreken?" —

„Ze is aan de beterhand." —

„Ik zou er mij toch eeuwig een verwijt van gemaakt hebben, als zij hier haar jonge leven had moeten eindigen! Het is mij in den laatsten tijd toch altijd voorgekomen," voegde hij er meer tot zichzelf sprekend aan toe, „alsof de familie toch wel wat al te hard is geweest voor hare moeder, die arme Hildegard. Maar waarom moest ze ook zoo verzot zijn op dien deugniet, dien Don Juan, dien Waldan! — Nu, zij heeft er zwaar voor moeten boeten — God zij haar genadig! — Arme Adelheid! — ze zal dus weder gezond worden, Dokter? Er bestaat in waarheid geen gevaar meer?" —

Ik haalde de schouders op. „Volmaakt gezond zal zij hier nooit worden."

„Hoe meent gij dat?" —

„Ik meen, dat de lucht van het lazaret, die zij dagelijks inademt, de levenswijze hier, de voortdurende aanraking met de zieken, ik zou kunnen

zeggen, dat de geheele atmosfeer van bloed, die boven de landen in de nabijheid van het oorlogstooneel zweeft, niet geschikt is, om een jong, teeder meisje, dat pas een heete zenuwkoorts doorstaan heeft, te versterken en te herstellen. Een waar geluk, dat de winter zoo streng is, anders zouden hier spoedig dokters noch verpleegsters meer te vinden zijn." —

„Dan zit er niets anders op, dan dat ik haar mede terugneem naar Duitschland!"

„Als zij wil!"

„Zij moet willen, waartoe ben ik anders haar voogd?"

„Sedert den dertienden van deze maand is zij van uwe zorg als voogd; die wel nooit zeer groot is geweest, ontheven. Zij is een en twintig jaar geworden en dus meerderjarig." —

„Te drommel! Dat was ik vergeten. — Gij glimlacht, en ik schaam mij. — Het is waar, ik ben geen goed voogd voor haar geweest, heb mij weinig om haar bekommerd, maar mogelijk kan ik nog goed maken, wat ik verzuimd heb. Overigens is zij een verstandig meisje en zal verstandigen raad niet afwijzen!"

„En wat zal er van haar worden?"

Mijn huis staat voor haar open!" —

„Geloofst gij, dat zij gaarne een huis zal betreden, wiens bewoner zich nu zelf aanklaagt te hard tegen haar moeder geweest te zijn?"

„Dokter!" —

En afgezien daarvan, Baron! — Gij staat alleen, — is het huis van een ouden jonggezel een passend verblijf voor een jong meisje als Adelheid?" —

„Maar wat kan ik dan doen? — Dokter, gij zijt gewoon, om aan alles te denken — hebt gij geen idee?"

Ja, nu had ik inderdaad een plan, maar ik was besloten, om er eerst met Adelheid over te spreken.

„Nu, ik hoop" — antwoordde ik aarzelend.

„Dokter" — zoo viel hij mij in de rede, — „ik ben van meening, dat zij in ieder geval eerder uw raad dan den mijnen zal volgen. Gij zijt geneesheer en hebt te commandeeren — insubordinatio tegen een dokter bestaat er niet. Dus voorwaarts! — Wanneer het aan iets mocht ontbreken — gij begrijpt mij wel — dan ben ik er goed voor." —

„Ik ga. — Komt gij niet mede, Baron?"

„Ik kom dadelijk. Gij kent mijn wijze van doen. Ik moet mij eerst hier weer ordentelijk installeeren, uitpakken, ontkleeden, enz. Ga maar vooruit! Ik wil hopen, dat gij mijne twijfelachtige ondersteuning niet van noode hebt."

„Nog eene vraag, Baron! Hoe is het? Hebt ge hulp medegebracht, voornamelijk iemand, die in staat is, Adelheids plaats te vervullen? Want dit zal toch de eerste voorwaarde zijn, die zij zal stellen!"

„O, ik breng, wat gij begeert. Een geheele schaar verplegers en verpleegsters, — ook dokters, jonge krachten, die hun sporen hier willen verdienen.

Morgen komen reeds de voorposten aan. Wees dus zonder zorg."

Toen ik het lazeret binnenkwam, zag ik zuster Adelheid bezig met haar gewonen stillen arbeid, maar ik zag tevens, hoezeer zij zich inspande, om haar zwakheid te verbergen, die haar dreigde te overweldigen. Het was hoog tijd, dat er een eind aan gemaakt werd.

"Genoeg, meer dan genoeg voor heden, zuster Adelheid!" zeide ik. — "Verdient gij nu niet weder een berisping? Van uw zieken verlangt gij, — en met recht, — dat zij zich stil houden en naar uw bevelen luisteren, — heb ik niet hetzelfde recht en gij denzelfden plicht?" —

Zij antwoordde niet, maar liet zich gewillig naar haar kamer voeren.

"Ik breng u nieuws," zeide ik, toen zij in den leuningstoel had plaats genomen, terwijl zij naar den adem hijgde. "Baron Von Kölzen is weer terug!"

"Waarlijk? O, dat is goed! Er is aan veel gebrek, zelfs het pluksel is bijna op, hij brengt zeker allerlei mede."

"Zeker, maar hij brengt ook nieuwe levende krachten."

"Hoe zoo?"

"Frische krachten, zooals hij zegt, hulptroepen, die de vermoeide komen affossen!" —

Zij verbleekte onder den blik, waarmede ik deze woorden liet vergezeld gaan; zij begreep waarop ik doelde.

„En zoo, zuster Adelheid,” zoo ging ik voort, „slaat dan ook voor u het uur, om afgelost te worden, het uur van rust, waaraan gij, ik kan dit het best beoordeelen, zoo zeer behoefte hebt.”

Zij schudde zwijgend het hoofd.

„Gij moet, zuster Adelheid, gij moet, en gij moogt gaan; want zij die tot hiertoe uwe liefde ontvingen, zullen niet eenzaam en verlaten zijn, al zal het ook niet uwe hand zijn, die hunne pijnen verzacht en hun liden reikt. Gij zoudt moedwillig uw eigen leven op het spel zetten, en het zou ondank tegen God zijn, die u zoover geholpen heeft, wanneer gij zoudt weigeren om heen te gaan, nu, waar de ijzeren noodzakelijkheid u niet meer gebiedend toeroept: „Blijf!”

„O, ik wil zeker niet ondankbaar zijn, niet tegen God, — niet tegen u!”

„Tegen mij! — welnu dan, wanneer gij meent mij dank schuldig te zijn voor de geringe diensten, die ik u heb mogen bewijzen, wanneer mijn woorden een zeer geringen weerklink in uw hart vinden dan — dan moet gij naar huis terugkeeren.”

„Naar huis? Waar is mijn huis?”

„Zuster Adelheid, mag ik open met u spreken? — Niet waar, ik mag het, want gij hebt mij vergund een blik te slaan in uw treurig verleden. Wat u doet weigeren is de gedachte aan de toekomst, het is de vraag, waar gij uw moede hoofd zult neerleggen, daar gij nog buiten staat zijt, de eene of andere betrekking aan te nemen.” —

„En wanneer het de oorzaak was?” —

„Baron Von Kölzen.”

„O, niet bij hem! Niet bij hem!” — antwoordde zij levendig. — „Niet bij hem, die mijn arme moeder zulk een bitter harteleed berokkend heeft! — Versta mij niet verkeerd, Dokter, houd mij niet voor eigenzinnig of haatdragend! Neen, haten doe ik hem zeker niet, ik heb hem alles vergeven, evenals mijn stervende moeder hem en allen vergeven heeft, maar ik zou liever den laatsten penning van de kleine soni, die zij mij nagelaten heeft, opteren, eer ik van hem of andere hoogmoedige bloedverwanten een aalmoes aannam, — liever bedden! — Noem mij trotsch, als ge wilt; God weet het, ik kan niet anders!” —

„Ongeveer hetzelfde heb ik hem ook reeds gezegd, maar een verzoek zoudt gij hem toch toe kunnen staan.”

„Welk?”

„Op reis zijn geleide en verzorging aan te nemen.”

„Maar waarheen moet ik dan reizen?” vroegde zij opgewonden, terwijl tranen langs hare wangen rolden.

„Mag ik het doel uwer reis vaststellen, zuster Adelheid?” Zij keek mij vragende aan.

„Kent gij Leipzig?”—

„Een weinig!”—

„Welnu! In Leipzig, niet ver van de Thomaskerk waar de weg naar Rosenthal heen voert, staat midden

in een kleinen tuin een eenvoudig huis, — het is het mijne, zuster Adelheid.”—

„En daar moet ik — wat meent gij?” vraagde zij, terwijl een donkerrood zich over haar geheele gelaat verspreidde. —

„Ja, dit meen ik, daar zult gij uitrusten, maar niet in volstreckte werkeloosheid, — ik weet, dit zou het slechts onrust geven, — en daarom herhaal ik mijn vraag, die ik eens, in een ernstig oogenblik, tot u gericht heb: wilt gij, natuurlijk met de noodige besparing uwer krachten, — tot mijne terugkomst voor mijne kinderen een liefdevolle leidsvrouw wezen? Wilt gij het op u nemen, om de laatste hand aan de groote ouderlijke opvoeding te leggen? — De kinderen zijn u niet onbekend, en gij zijt het hun niet, ten minste niet wat den naam betreft. In mijne brieven heb ik over u geschreven, en zij hebben ook aan de goede zuster Adelheid, die de wonden der soldaten zoo goed verbindt, hunne kinderlijke groeten gezonden. — Eertijds, zuster Adelheid, hebt gij mij met handslag de vervulling mijner bede toegezegd, en nu?”

Zij was opgestaan en aan het venster getreden, vanwaar men een ruim gezicht genoot over den gezwollen Donau, die met groote ijsschotsen overdekt was, en over de Walachijsche vlakte, die met een wit kleed was getooid. — Wat voor gedachten waren het, die door de ziel van dit meisje gingen?”

„Ik dring nu niet dadelijk op een antwoord aan, zuster Adelheid” — zoo sprak ik nogmaals na een

poos — „de zaak moet door u wel overlegd worden. Mag ik morgen om een antwoord komen?”

Snel keerde zij zich om en liet hare groote oogen ernstig op mij rusten.

„Nee,” zeide zij, „mijn besluit staat vast. Ik ga naar uwe kinderen en ik denk, dat de grooten, die ik hun van hunnen vader breng, en het vooruitzicht, dat ik hun op zijn spoedige terugkomst open, mij spoedig hunne harten zal veroveren. Wanneer vertrek ik?”

„O, zuster Adelheid, ik dank u.” —

„Mij danken, terwijl mijn hart vol ondankbaarheid is? Wanneer kan ik vertrekken?”

„Niet zoo overhaast, zuster Adelheid! Dat hangt niet van mij af, maar van den Baron. — Laat ons het hem vragen. Daar hoor ik juist iemand!” —

En inderdaad, nauwelijks had ik uigesproken of hij kwam binnen. Een warmen blik sloeg hij op zijn nicht, terwijl hij haar de hand toestak.

„Wees welkom, Oom,” — zeide zij eenvoudig.

„Ben ik u welkom, Adelheid?” — vraagde hij eenigszins onzeker. — „Nu, misschien gebeurt het nog, dat gij mij van een betere zijde leert kennen, dan tot nu toe het geval is geweest. — Genoeg daarover! — En de onverbiddelijke dood heeft zijn magere vingers ook naar uw jong leven uitgestrekt. — Men kan het u aanzien. — Maar alles zal wel weer terechtkomen. — Dokter, alles in orde? Alle tegenbedenkingen weggenomen? Alle twijfel overwonnen? —

„Zeker!” — antwoordde ik en vertelde hem, wat we afgesproken hadden.

„Bravo, bravo! Ge hebt op geen beter idee kunnen komen!” — zeide hij, zich in de handen wrijvende. — „Is er een beter asyl voor herstellenden dan het huis van den dokter?” —

„En wanneer gaan we op reis, Oom?”

„Nu, nu, — hebt ge op eens zulk een haast, om hier weg te komen! — Ik wil het u niet kwalijk nemen! — De dokter heeft zeker erg gebromd! — IIm, van Sistowa kunnen we morgen reeds vertrekken, als ten minste de hulptroepen op tijd aankomen, en vroeger zult gij zelf zeker niet willen. — Eén of twee dagen heb ik in Bucharest werk, maar dan kunnen we zonder oponthoud naar onzen kouden geboortegrond doorsporen, ten minste als het u niet te veel vermoeit. — Wees in ieder geval zonder zorg voor Adelheid, Dokter, ik zal haar zelf de medicijnen ingeven.” —

„Die zij niet meer noodig heeft,” zoo viel ik hem in de rede.

„Des te beter! — dus als het kan — morgen! Afgesproken, Adelheid!”

„Afgesproken, Oom,” zeide zij.

Ik echter nam den baron onder den arm en voerde hem weg, want ik had een gevoel, dat Adelheid gaarne alleen zou willen zijn.

„Hoor eens, Dokter,” zeide de baron onderweg tot mij, — „het is waar, Adelheid is een braaf meisje.”

„Gij vertelt mij niets nieuws, Baron.” —

„Weet ge, wat ik haar gaarne zou gunnen? — Raad eens!”

„Ik kan niet goed raadsels oplossen.”

„Een even zoo braven man!” —

Ik geloof, dat mijn arm in dien van den baron beefde.

„Zou het niet beter zijn dit aan Adelheid zelf over te laten?” — vraagde ik eenigszins scherp.

„Wel wis en zeker, maar men mag er toch wel eens over spreken. — Den eersten den besten neemt zij natuurlijk ook niet!” —

„Daar heeft zij gelijk aan,” antwoordde ik, en zocht het gesprek, dat voor mij nog al pijnlijk was, op een ander onderwerp te brengen. Ik vraagde hem naar het vaderland en wat daar sedert mijn vertrek voor gewichtigs was voorgevallen, vraagde inlichtingen omtrent onze wederzijdsche kennissen en eindelijk kwamen we van zelf op zijn lievelingsthema, een goed diner, en hoe dit aan te schaffen, was nu voor eerst zijn grootste zorg. — — —

Het uur van Adelheids vertrek sloeg. O, hoe zwaar viel het mij, haar heen te laten gaan! En toch was het mijn eigen huis, waarheen zij zich begaf, — mijne lieve dochtertjes waren het aan wie ik door haar mijne groeten zond! —

Toen zij voor de laatste maal de legersteden der gewonden naderde, om allen de hand tot vaarwel toe te steken, braken allen die in de zaal waren

in luid snikken uit. Zegenwenschen in alle talen, die in het lazeret vertegenwoordigd waren, verzelden haar, en zij zelf kon hare tranen niet weerhouden, maar liet ze ongehinderd aan hare oogen ontvloeien. Baron Von Kölzen stond er bij en wist niet, wat van al deze dingen te zeggen.

„Zuster Malvine,” zeide ik tot Adelheids opvolgster, — „dit is het ware loon voor haar moeielijken arbeid! dat ook gij eens hetzelfde inoogsten moogt!” —

Buitengewoon aandoenlijk was het afscheid van de medehelpsters, van Zoë Philippescu, van Kathinka Kalzoff, van Irene Mincowitz en hoe ze nog meer heeten mochten. Dat was een omarmen en kussen, waaraan geen einde scheen te komen. De eene gaf een gouden kruis als aandenken, dat de Bisschop van Bulgarije zelf gezegend had, de andere een bloemruiker van gedroogde bloemen, die een pelgrim uit Jeruzalem had medegebracht. Met geweld bijna moest ik Adelheid aan de omarmingen onttrekken.

En nu ging het naar beneden naar den oever van den Donau, waar een rijtuig wachtte, dat haar naar het station Simnitza zou brengen.

Ik gevoelde mij zeer aangedaan. Ach, te dierbaar was mij het lieve meisje geworden! — Maar ook zij was diep bewogen. Ik zag het haar aan hoe zij streed, in haar oog las ik, wat in haar ziel omging. „Zuster Adelheid,” zeide ik, „groet mijn te huis, groet de mijnen! God behoede en geleide u en make u gezond naar lichaam en ziel! — Denk ook aan mij! — Tot weerziens!”

„God zij met u — tot weerziens!”

Dat was alles, wat zij zeide. Toen plaatste zij zich naast den Baron, die reeds wachtte en tot spoed aandreef. De paarden zetten zich in beweging. Wel boog zij zich nog eenmaal voorover, om mij te groeten, maar reeds kon ik de geliefde trekken van haar gezicht niet meer onderscheiden, en spoedig was zij aan mijne oogen onttrokken.

X.

Wat mij deed besluiten om nog langer in het Oosten te vertoeven, was de opdracht van den minister, om ook de lazaretten aan gene zijde van den Balkan te gaan bezoeken, en mijne opmerkingen te maken, alsook ervaringen op te zamelen, die mogelijker wijs ook voor het onderhoud van belang konden zijn. Ik had daartoe nog vier weken verlof gekregen, die ik dan ook op de beste wijze gebruikte, te meer, daar ik de noodzakelijkheid gevoelde, om de leegte, die in mij innerlijk ontstaan was, door rustelooze inspanning te vergeten. Zoodra ik de noodige schikkingen getroffen had, brak ik op, gelukkig eerst na ontvangst van een telegram, waarin de Baron mij zijne aankomst te Dresden meldde.

Ik wil den lezer niet verzoeken, mij op mijne wandelingen over de slagvelden van Bulgarije, Rumelië, alsmede door de lazaretten dezer beide landen te volgen. Het zal voldoende zijn te melden, dat ik den Balkan

door den Sjbka-pas overtrok, dat ik de vruchtbare velden van Rumelië, die de oorlog echter in een woestenij herschapen had, bezocht, Sofia, Philipopel en Adrianopel zag, terwijl Aja Stevano mijn laatste station was. Overal zag ik beelden van menschelijke ellende, overal bleek de hulp, die men gebracht had, ontoereikend te zijn, overal had de ijzeren voet van den krijg onverdelgbare sporen achtergelaten. Honderden dorpen lagen in puin en asch, de lijken der geslachte vreedzame bewoners bedekten de straatwegen en verspreidden in den atmosfeer een verpestenden stank. Velden en tuinen en wijngaarden waren platgetreden, en nergens waren handen, die de schade konden herstellen. —

Ik dankte den Almachtige uit het diepst van mijn borst, toen de breede Donau-stroom weder tusschen mij en die ongelukkige, en toch zoo schoone, rijkgezegende landstreken vloeide, die, gedurende eeuwen door hunne overwinnaars onderdrukt en uitgezogen, gedurende eeuwen tot het tooneel van de vreeselijkste oorlogen gedoemd, wel verdiend hadden, dat eindelijk de zon van vrede en vrijheid over hen opging, en dat voor hunne bewoners niet nog eenmaal de vruchten van hun vergoten bloed te loor gingen.

In Bucharest ontving ik eindelijk berichten van huis, na er bijna drie weken tevergeefs op gewacht te hebben. Waar zouden zij mij ook hebben kunnen bereiken! — Er waren brieven voor mij van zuster Adelheid, van mijne moeder en van de kinderen. —

Wie beschrijft mijne vreugde, waarmede ik ze opende en las! —

Zuster Adelheid vertelde mij van de hartelijke ontvangst, die zij in mijn huis had gevonden, van de vriendelijke voorkomendheid mijner grijze moeder, van de gezondheid mijner kinderen, die zonder eenigen vrees op haar waren toegekomen en haar den naam van „Tante Adelheid” hadden gegeven. — Hare eigene gezondheid ging met snelle schreden voorwaarts, zij gevoelde zich bijna geheel als vóór hare ziekte, waartoe de goede verpleging der grootmoeder niet weinig had bijgedragen. Zij hoopte dus van mijne onbaatzuchtige gastvrijheid niet lang meer gebruik te moeten maken. Reeds was haar een plaats in een instituut voor opvoeding aangeboden; zij wilde echter zonder mijne toestemming, waaraan zij overigens niet twijfelde, geene verbintenis aangaan.

Mijne moeder schilderde mij den indruk, dien Adelheid van den beginne af op haar gemaakt had, en wist haar niet genoeg te prijzen. Het was merkwaardig, hoe spoedig zij herstelde. Zij was over het geheel opgeruimd en vroolijk, toch scheen het, alsof een verborgen kommer haar bezwaarde. Nu en dan stonden er zelfs tranen in hare oogen, welke moeite zij ook deed, ze te verbergen. Wat kon dit beteekenen? — „Één ding echter,” zoo eindigde zij haar brief, „bevalt mij niet. Denk eens, mijn zoon, Mejuffrouw Adelheid spreekt er bijna dagelijks over, om weg te gaan, om spoedig weg te gaan. Op mijne

vragen, of zij zich dan bij ons ongelukkig gevoelt, of haar iets ontbreekt, antwoordt zij steeds door mijn oud hoofd tusschen hare handen te nemen en mij geducht af te zoenen. Ik begrijp er niets van, maar zooveel zeg ik, dat zij met mijn wil ons huis niet verlaat.”

In de briefjes mijner kinderen was tante Adelheid schering en inslag. Om den naam heel mooi te schrijven, hadden zij blijkbaar hun uiterste best gedaan. — Hoe dikwijls zij met tante Adelheid waren gaan rijden, hoe vaak zij bij tante Adelheid dagelijks moesten leeren, welke schoone geschiedenissen tante Adelheid kende, hoe mooi tante Adelheid voornamelijk van Papa wist te vertellen, o, dat beviel hun nog het meest, en gaarne wilden zij vergeten, dat Papa niet bij het Kerstfeest was geweest, ja, zij wilden zelfs hunne poppen en al hun speelgoed weggeven, als tante Adelheid maar bij hen bleef, en wanneer tante Adelheid wegging, dan gingen zij met haar mede.

Het waren blijde en weemoedige gevoelens tevens, die deze kleinen in mij opwekten. Door alles klonk dezelfde klaagtoon: Adelheid wil ons verlaten! Wat dreef haar tot dit besluit aan? Was het een vonkje van hetzelfde gevoel, waarmede zij de aanbiedingen van haren oom had afgewezen? Was het jonkvrouwelijke schaamte? — .

Alles drong mij aan tot spoed, tot een beslissing. — De vier weken, die ik weg zou blijven, waren tot meer dan drie maanden aangegroeid. Ik had geen rust

meer. Den 20sten Februari zat ik in den spoortrein, — doch niet, zonder Vorstin Elizabeth, die mij ontboden had, hartelijk vaarwel te hebben gezegd. Ik had de mijnen slechts in het algemeen mijn spoedige terugkomst aangezegd, zonder den dag te bepalen. Ik wilde hen verrassen.

Na een reis van zestig uren, zonder oponthoud, betrad ik weder den grond mijner vaderstad. Mijn bagage liet ik aan het station, om het later door een bediende te laten halen. Ik zelf ging te voet op weg naar huis.

De avond was reeds gevallen, de gaslantarens wierpen hun flinkerend licht op de sneeuw, die de straten bedekte. Langzaam volgde ik den welbekenden weg. Gedurende de geheele reis had mijn ongeduld mij geen rust gelaten, was ik er toe in staat geweest, ik zou den courier-trein tot nog grooter snelheid aangedreven hebben. Nu had ik geen haast meer. Ik had tijd noodig om mijn onrustig kloppend hart tot bedaren te brengen.

En nu stond ik, diep ademhalend voor mijn lief te huis, dat mijn dierbaarste schatten in zich besloot. — Maar hoe — een gedachte schoot mij bliksemsnel door de ziel, — hoe, wanneer zij reeds — — neen, neen, zij wilde immers mijne toestemming afwachten, en die zal zij speedig hebben — dadelijk! — Slechts twee vensters aan de straatzijde waren verlicht, het was de woonkamer.

Van den bediende, die mij opende, en wien ik elk

luid vreugdebetoon tot nader order streng verbod, vernam ik, dat mijne moeder bij een oude vriendin op bezoek en dat de Juffrouw met de kinderen te huis was.

Geheel stom kan hij zich toch niet houden. „Neen, die blijdschap,” zeide hij halfuid, — „als de kinderen mijnheer den Dokter zien zullen, en als uw Mama te huis komt.” —

„Stil, Frederik,” zeide ik bedarend, verwonderd over mijn eigen kalmte, — „men heeft mij dus heden nog niet verwacht?” —

„In het geheel niet! Wij dachten dat Mijnheer zou telegrafeeren. — O, weel en nu is er niets klaar. De Juffrouw wilde met de kinderen een guirlande en kraansen vlechten, en een transparant met een schoone spreuk zou ook gemaakt worden!”

„Het is beter zoo, Frederik! — ze zijn toch allen gezond?”

„Allen, Mijnheer!”

„Nu stil, — niets verraden? — Ik wil geheel alleen de kinderen — ge begrijpt me, Frederik!” —

„Jawel, jawel! — Dat zal me een verrassing zijn!” — —

Zonder geluid te maken liep ik over de loopers, het levendige gesprek, dat nu uit de huiskamer overal hoorbaar was, liet mij ongehinderd naderbij komen. De deur stond open, en de teruggeslagen portiere liet mij toe nagenoeg de geheele kamer te overzien. En daar aan tafel zat zij, wier aanblik ik godurende

vier lange weken had moeten missen. Het volle licht der lamp viel op haar aangezicht, op hare geheele gestalte. — Ja, zij was het! — Het waren dezelfde liefelijke trekken, maar zoo frisch, zoo bloeiend, als ik haar vroeger nooit gezien had. Om haar hoofd lag haar bruine haar in dikke vlechten, haar eenvoudig, maar smaakvol grijs kleedje omsloot zonder dwang de zachte vormen van haar lichaam; hare oogen rustten met teederheid op mijne beide meisjes, die zich aan beide zijden van haren stoel geplaatst hadden en tante Adelheids handen vast in de hunne hielden. —

„Neen, neen, Tante,” zeide juist de levendige Martha, — „gij moogt zeggen wat ge wilt, wij houden u vast, niet waar, Marietje? — Wij zijn sterk en wij willen eens zien, of gij u uit onze armen kunt losscheuren!” —

„Hebt ge ons dan in het geheel niet lief?” — vroegde de stillere Maria.

„U niet liefhebben, kinderen?” — antwoordde Adelheid, — en nu hoorde ik ook hare stem terug. — „U zou ik niet liefhebben? O, maar dit meent ge zelf niet!” —

„Maar gaat men dan weg van hen, die men liefheeft?” — vroegde Martha.

„Als men moet, Martha, dan gaat men toch! — Maar gij zult mij toch ook blijven liefhebben, niet waar, al kan ik niet meer bij u zijn! Wilt gij mij dit niet beloven?” —

„Ik weet het niet, Tanto Adelheid,” antwoordde

„Dat zou ik wel eens willen weten,” zeide Adelheid lachend.

Martha echter klapte in de handen, danste en sprong. — „Ja, ja riep zij, — „gij moet onze mama zijn! Ziet ge, toen Papa vertrok, hebben wij hem gevraagd, ons eene mama mede te brengen! Hij heeft u gezonden, dus zijt gij onze mama!” —

En Adelheid? — Haar gelaat gloeide. „Kinderen, kinderen,” — sprak zij met bevende stem, — „wat praat gij toch? Als uw papa dat eens hoorde!” — Zij weerde de juichende kinderen van zich af en stond snel op om de kamer te verlaten, maar reeds stond ik tegenover haar, terwijl niemand iets van mijn binnenkomen bemerkte had. Toen zij mij zag, ontsnapte haar een luide gil en bedekte zij haar gelaat, dat marmarwit geworden was, met beide handen. Zij wankelde. — „Papa, Papa!” — riepen de kinderen, die jubelend op mij aanstormden; ik echter greep de bijna bezwijmende en hield haar in mijn armen vast. — „Adelheid,” sprak ik zacht, terwijl mijn stem van inwendige aandoening beefde, — „Adelheid, wanneer ik nu mijne bede met die mijner kinderen vereenig; wanneer ik nu in dit ernstig oogenblik, waarop we elkander wederzien, u ronduit beken, wat mijn brief u moest zeggen, namelijk, dat ik u bemin, Adelheid, met mijn geheele ziel, en u met heilige liefde bemind heb bijna van het oogenblik af, dat ik u voor het eerst zag; wanneer ik nu de vraag tot u richt, die sedert weken op mijn lippen gezweefd heeft: Adelheid,

wilt gij de mijne worden, — uwe hand in de mijnen leggen tot een verbond voor het leven? Wilt gij het geluk, de troost en de vreugde van mijn eenzaam leven, voor deze kinderen een lieve, trouwe moeder worden? — wat zal dan uw antwoord zijn? — Ik weet, het is veel, wat ik u vraag. Ik wil de lente aan den herfst ketenen! — gij staat in den bloeitijd des levens, — mijne haren worden reeds grijs; — maar ik waag het toch; want niemand op aarde kan u zoo trouw en innig liefhebben als ik. — Adelheid, — wilt gij de mijne worden?” —

Nog altijd hield zij haar gelaat met haar handen bedekt; ik voelde, hoe haar hart klopte en zij deed geen poging, om zich uit mijne armen los te maken. — „Is het dan mogelijk? — stamelde zij.

„Adelheid! Mag ik gelooven, hetgeen mij tot den gelukkigste der menschen zal maken, — dat de stem van uw borst te mijnen gunste spreekt? — O, slechts één woord, één woord slechts! — Spreek het uit, beminde mijns harten!” —

Nu richtte zij zich op, deed de handen van haar gezicht en zag mij lang diep en innig aan, terwijl hare oogen van een vuur straalden, dat ook door de opwellende tranen niet verdoofd kon worden. Toen legde zij hare armen om mijn hals, haar hoofd tegen mijn borst en zeide: „Ja, ja, en voor eeuwig ja, mijn geliefde, mijn redder! — Mijn arme leven, dat ik naast God alleen aan u te danken heb, zal u gewijd zijn tot mijn laatsten ademtocht! — Neem het

aan, uw arm kind, dat niets op de wereld bezit dan u en uwe liefde, dat gij alles zijn moet: vader, moeder, te huis, alles! — Neem mij tot u, ik behoort u toe, ik behoorde u reeds lang toe, zeer lang!”

„Adelheid!” — dit ééne woord vermocht ik slechts uit te brengen. De geheele volheid van geluk, die mijn hart vervulde, lag in dit ééne woord opgesloten.

Nu echter werd de plechtige stilte door een vernieuwden juichtoon der kinderen afgebroken. — „Mama, Papa!” — zoo klonk het ontelbare malen van hunne lippen. Zij wisten blijkbaar niet, wien zij de meeste liefkoozingen zouden schenken, den wedergekeerden papa, of de nieuwgeschonken mama. De laatste voornamelijk moest een waren storm van omhelzingen en kussen doorstaan. — „Mijn goede Papa, mijn schoone Mama! — was Grootmama nu maar te huis!” — zoo klonk het telkens opnieuw. Slechts met moeite gelukte het mij de rechterhand mijner verloofde voor mij te veroveren en te behouden, en toen Grootmama te huis kwam, kon zij de van vreugde bevende handen op de hoofden harer kinderen nederleggen.

XI.

Er is een jaar verlopen, sedert den dag, dat Adelheid aan het altaar hare hand in de mijne legde, een jaar van ongestoord huiselijk geluk. Dikwijls heb ik in den loop van dit jaar de wonderbare wegen Gods geprezen, die mij zeer ver van huis, in het gewool van een bloedigen oorlog het hart heeft laten vinden, dat Hij mij wilde schenken. Dikwijls vraag ik mij zelf beschaamd af, waarmede ik zulk een groot geluk verdiend heb — en ik weet geen antwoord te vinden. Maar ik gevoel, dat mijn leven weder een steunpunt, mijn arbeid een bepaald doel heeft, en dat een zalige, onverstoorbare vrede in mijn hart woont.

Hoe gaarne sla ik de stille bedrijvigheid mijner jeugdige echtgenootte gade? — Hoe teeder bemint zij de kinderen! Hoe liefdevol verzorgt zij hen! Met hoeveel liefde zorgt zij er voor, dat het aandenken aan hun overleden moeder niet uit hunne zieltjes verdwijne! — Hoe onzelfzuchtig is hare liefde! — Maar hoe wordt zij ook bemind; — door de grootmoeder,

die hare oogen haast niet van hare schoondochter kan afwenden; — door de kinderen, die er nog altijd trotsch op zijn, dat het eigenlijk hunne bede is, waardoor zij Mama gekregen hebben; — door allen, die ons gastvrij huis opnieuw betreden.

De drukste bezoeker is ontegenzeggelijk de oude baron Von Kölzen, die, wat vreemd mag heeten, zijn huis in Dresden verkocht en zich in Leipzig gevestigd heeft. — „Wees maar niet ijverzuchtig, waarde Neef,” zegt hij dikwijls tot mij. „Sta mij toe, dat ik uwe Adelheid dikwijls kom zien — dat is de eenige verkwikking voor mijn oud hart. Lang zal het toch wel niet meer duren, maar mogelijk blijft die booze voogd dan toch nog in goed aandenken bij u!”

Heden voor een jaar was het onze trouwdag. — In de weinige vrije uren, die mijn beroep mij gunt, en die kort geleden door mijn benoeming aan de universiteit nog gekrompen zijn, heb ik de geschiedenis van mijn tocht naar het oorlogstooneel, die te gelijk de geschiedenis mijner liefde is, in eenvoudige woorden opgeteekend. Voor ik heden ochtend — de dag was nog niet aangebroken — uitreed, legde ik mijn manuscript op Adelheids schrijftafel in de hoop, dat zij het spoedig na haar ontwaken zou vinden. Ik had mij niet bedrogen. Ik opende de deur en vond haar lezende. — Nu treedt zij op mij toe met het papier in de hand, terwijl haar wonderschoone oogen mij gelukkig tegenlachen.

„Mijn Herman,” zegt zij, mij haar schoonen mond

tot een kus toestekend, die mij eerst voor kort een zoet geheim verraden heeft, — „welk een verrassing heden op onzen trouwdag! Dank duizendmaal dank. En wat hebt gij dit geheimzinnig uitgevoerd!”

„Nu, — het eene geheim is het andere waard!” was mijn antwoord.

Zij verborg haar gelaat tegen mijn borst. Ik hief echter haar tegenstrevend hoofdje in de hoogte en vraagde: „Kent gij u ook terug in het beeld, dat ik van u ontworpen heb, Adelheid!” —

„Ja en neen,” antwoordde zij. „Zooals gij mij schildert, had ik moeten zijn, ik voel echter maar al te zeer, hoeveel daarvoor bij mij ontbreekt. — Mag ik het ook behouden, dat lieve geschenk?”

„Zeker, — slechts voor korten tijd moet ik het u terug verzoeken. — Wat zoudt gij er van denken, als deze geschiedenis werd — gedrukt?” — —

„Deze geschiedenis?” — zij schudde haar hoofd.

„En waarom niet?” —

„Neen, neen, gij lieve, booze man! Ik zou immers bang moeten zijn, een huis binnen te treden, waarin ze gelezen werd en wanneer ik ze ergens op een tafel zag liggen, dan zou ik rood worden tot aan mijn slapen — want men zou mij herkennen.” —

„Maar zou dat dan zoo'n groot ongeluk wezen, Adelheid?”

„Ja zeker, want de menschen zouden zeker zeggen, als zij uw ideaal met mij vergeleken: — „Ziet eens, niets dan lichte kleuren heeft hij gebruikt en de

schaduw, die toch zulk een groote ruimte op het schilderij moet beslaan, heeft hij geheel vergeten!" —

„Maar zij zullen, naar ik hoop, er toch bijvoegen, men kan het aan het stuk wel zien, dat de liefde zijn penseel geïnspireerd heeft!"

„Dat zullen ze zeker zeggen! — Maar," — voegde zij er bedenkelijk bij, — „hoe zoudt gij uw geschiedenis dan wel willen noemen?" — —

„Ik weet slechts éénen titel," zeide ik, terwijl ik haar zachtkens tot mij trok en glimlachend een photographie beschouwde, die haar als diacones voorstelt, juist zooals ik haar het ~~eerst gezien heb~~. „Ik weet slechts een titel." —

„En die is?"

„Zuster Adelheid!" —

